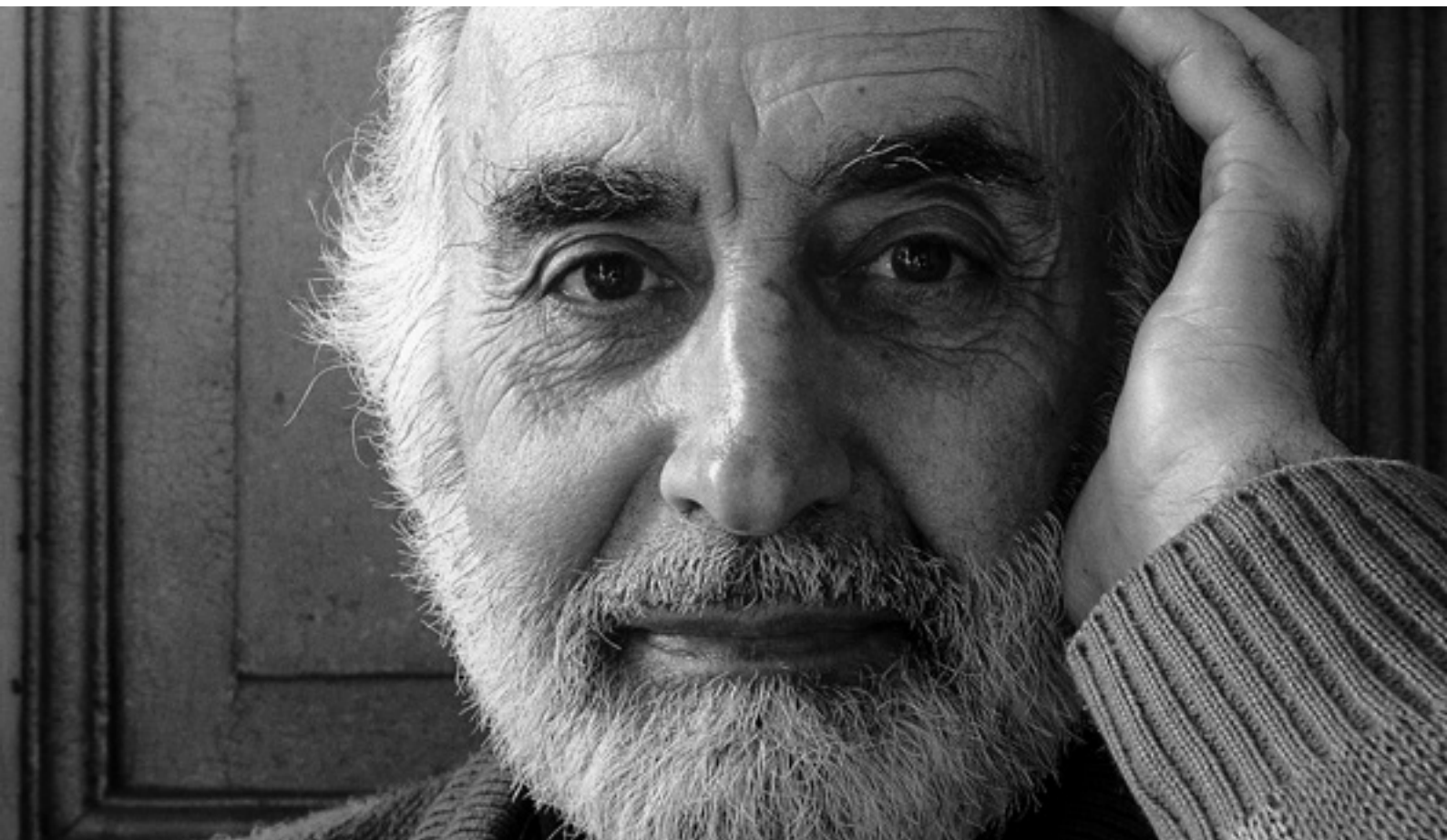

ÀLBUM

Josep Palau i Fabre

«Si no he estat un assassí, un demagog o un incendiari –ha anat d'un pèl– és perquè sóc poeta, dramaturg i assagista.»

ANY PALAU I FABRE

PEN
català

Josep Palau i Fabre davant l'Institut
Italià amb uns companys, a principis
dels anys quaranta.

Josep Palau i Fabre

*Si no he estat un assassí, un demagog
o un incendiari –ha anat d'un pèl– és perquè
sóc poeta, dramaturg i assagista*

- 2 Josep Palau i Fabre, l'alquimista necessari**
Carme Arenas
- 6 Una ineludible embriaguesa**
Maria Choya
- 9 La condició d'escriptor català**
Helena Pol
- 12 Fill de l'avantguarda**
- 16 La vocació d'escriure**
- 20 La condició de l'escriptor català**
- 25 Un pont intergeneracional**
- 29 Trencar el silenci**
- 38 París**
- 55 La tornada a Catalunya: Grifeu**
- 61 Barcelona, de nou**
- 68 El reconeixement institucional**
- 71 El llegat**

Josep Palau i Fabre, l'alquimista necessari

PARLAR DE JOSEP PALAU I FABRE és parlar a la vegada de l'escriptor (poeta, autor teatral, assagista), del promotor cultural de revistes com *Poesia* o *Ariel*, de l'home enterament compromès amb la llengua i cultura pròpies, de l'home profundament convençut i capaç de defensar les llibertats individuals i collectives pertot. Palau és totes aquestes coses de manera indestriable, però per damunt de tot, i més si parlem de Josep Palau i Fabre en relació amb el PEN Català, és l'home generós, activista i artífex de la consolidació del nostre centre després de la represa de 1973.

L'elecció de Josep Palau i Fabre com a president del PEN Català el 1976 sembla, si tenim en compte el seu propi testimoniatge, que va ser fruit de la casualitat, durant l'assemblea anual de l'entitat en què Josep M. Espinàs (que hi va ser present) l'hauria proposat de manera espontània en veure que es constituïa una nova junta per a la qual calia un president, perquè Joan Oliver deixava la presidència.

Palau des del primer moment exhibeix un profund compromís amb allò que el PEN representa: «Vaig acceptar perquè creia en el PEN, perquè sempre hi he cregut, i em semblava que era un instrument amb el qual podien fer-se moltes coses per defensar el nostre país», escriu a la Memòria final de la seva presidència el 1978.

El seu mandat, encara que curt a causa de dificultats internes, es caracteritza per una activitat constant per dotar el PEN Català de les estructures mínimes per funcionar amb normalitat. Ell i Avellí Artís Gener (secretari) en seran pròpiament les ànimes.

Amb Palau de president, es consolida el centre, s'eixuga el deute que s'arrossegava amb el PEN Internacional, per poder aconseguir que el PEN Català tingui presència als congressos mundials. Per tant, amb Palau i Fabre, la literatura i els escriptors de Catalunya reprenen la seva tasca de representació de la literatura i la llengua catalanes al món. Ell mateix serà el representant català al Congrés d'Hamburg, on proposarà Barcelona com a seu per a la Trobada UNESCO/PEN de 1978, i serà també a Estocolm quan es validarà la proposta, l'any següent. Es farà del 9 al 13 d'octubre de 1978 a la Fundació Miró de Barcelona, amb presidència honorífica de Josep V. Foix, i amb Mario

Vargas Llosa de president del PEN Internacional. La conferència, que tingué molt bona acollida, va ser precedida per moltes tensions, ocasionades en part per la intenció del president internacional de declarar a Barcelona el castellà com a llengua oficial. També a causa de la diferència de visió o d'interessos per part d'alguns membres de l'equip directiu. Palau s'hi va oposar de manera contundent i aconseguí que el català fos llengua oficial, juntament amb l'anglès i el francès, tot i que n'acabaria pagant un preu alt. Avui, passats quasi quaranta anys, hem d'agrair a Palau la vehemència i la clarividència. Ell, com molts de la seva generació, mai no va tenir dubtes respecte de la llengua i la va defensar acarnissadament amb múltiples iniciatives. Bona part de la situació d'avui la devem a posicions compromeses i fidels com les de Palau i molts altres membres de la seva generació. Ell, que des de bon començament va treballar amb altres centres PEN del món (Centres de Nord Amèrica, Perú, Eslovènia, Costa d'Ivori, Índia i França) en la redacció de la Declaració dels Drets de l'Escriptor.

El dinamisme de Palau i Fabre se centra també en accions destinades a consolidar el PEN Català, i aconseguix una seu a Barcelona, gràcies a la generositat d'Òmnium. Una altra iniciativa serà la legalització dels estatuts de l'entitat i les accions encaminades a la creació dels centres PEN Gallec i Basc, que encara trigarien uns quants anys a constituir-se. També, gràcies a les seves excel·lents relacions amb el PEN Francès i amb altres institucions internacionals com UNESCO, aconseguix d'ampliar el nombre d'estudiants al Centre d'Études Catalans, que l'any 1977 comptava amb 160 alumnes.

Home de gran sensibilitat pel que fa a les arts plàstiques, inicià l'actual col·lecció d'art del PEN Català, amb la col·laboració d'artistes com Antoni Tàpies o Joan Pere Viladecans, autors de sengles cartells de la Trobada. Aquesta col·lecció després ha tingut una generosa continuïtat, sempre vetllada per Manel Guerrero, precisament comissari d'aquest Any Palau i Fabre, que enguany commemorem.

Convençut que la tasca del PEN en la defensa de la llibertat d'expressió ens ha de portar a una major implicació amb els escriptors perseguits i amenaçats d'arreu del món, proposarà als escriptors catalans que, sense descurar la pròpia situació a l'interior del nostre territori lingüístic, el PEN Català s'impliqui

molt més en la tasca del Comitè d'Escriptors Perseguits del PEN Internacional i que es faci ressò de les campanyes. «[...] cada dia més, els pobles, els homes i els problemes són solidaris i aquesta mateixa solidaritat és una prova de la nostra existència.», afirma.

A Catalunya, es treballa activament per demanar la llibertat per a Àlvar Valls i es denuncia la condemna que acaba de sofrir la companyia de teatre Els Joglars, que dirigeix Albert Boadella.

Palau veu en el PEN el canal de projecció que necessitem com a cultura silenciada i perseguida: «Em sembla que, com a país petit que som, hi ha una brúixola que els escriptors catalans hem de tenir sempre orientada cap a fora, i el PEN és un dels instruments que ens pot ajudar a realitzar-nos en aquest sentit.», reblarà en l'Informe sobre la Trobada PEN/UNESCO de 1978.

Durant tot el seu període com a president, observem una preocupació especial pel llenguatge. Així s'expressava en el seu discurs d'obertura de la Trobada Internacional: «El llenguatge, parlat o escrit, no deixa de ser l'element primordial de les relacions humanes i la carta d'identitat més inqüestionable d'un país. [...] el testimoniatge que Catalunya pot aportar en aquesta crisi de la paraula escrita es tradueix, en última instància, per una reafirmació de fe en la paraula, escrita o parlada, i en una necessitat de reforçar-la amb tota la seva puixança ancestral». A l'assemblea de 1979 fou substituït per Maria Aurèlia Capmany, però el 1996 Palau encara redactarà, amb el PEN Català, el Manifest per a la unitat de la llengua catalana.

En ocasió del centenari del seu naixement, el PEN Català promou, juntament amb la Fundació que porta el seu nom, aquest àlbum d'homenatge que repassa la figura calidoscòpica de Josep Palau i Fabre i en ressalta la seva vàlua, coordinat per Helena Pol, filòloga i bona amiga de l'autor. Sempre amb l'ajut inestimable d'Àlícia Vacarizo, companya de Palau i conservadora del seu arxiu.

El PEN Català actual se sap deutor de totes les iniciatives que Palau i Fabre va impulsar amb el seu equip i les de totes les juntes que l'han anat seguint després fins arribar a la d'avui. Per aconseguir de ser actualment un centre de

referència en l'àmbit internacional, amb programes europeus, convocants del Premi Internacional Veu Lliure o del Premi de traducció, treballant dins i fora del territori amb més de 150 institucions del país i internacionals, hem fet nostra una divisa que Palau ens va llegar: «Les coses només les poden fer bé aquells que hi creuen.» Manifestem que creiem profundament en la solidaritat entre escriptors, en la defensa dels drets lingüístics i en tot allò que ens fa millors com a societat. Gràcies, Josep Palau i Fabre, per tot el teu mestratge.

Carme Arenas

Presidenta del PEN Català

Una ineludible embriaguesa

GRAN OBSERVADOR, CRÍTIC, entusiasta i apassionat, Josep Palau i Fabre, amb la seva eina principal, la paraula, adoptà sempre una actitud de combat. I va ser un combat no pas bèl·ligerant però sí perseverant, la cerca d'un espai que pogués allotjar el seu llegat. El poeta feia a Martí Rom i J. M. García Ferrer una llista del gruix dels seu patrimoni: «Aquests béns comprenen des dels dibuixos de teixits i els projectes de joguines del meu pare [Josep Palau Oller], fins a les coses que em va donar Picasso, passant per la col·lecció d'art català heretada del meu pare (Gargallo, Torné-Esquius, Ignasi Mallol, Mom-pou, Labarta, etc.), a algunes coses actuals, principalment Perejaume. També hi ha la meva correspondència i tots els meus arxius picassians, que no són gens negligibles.»

Expliquen els qui van ser propers al poeta i van viure la peregrinació per diferents indrets de Catalunya i de les Illes que sovint sortia decebut de les propostes que rebia, perquè el seu temor era que s'obviés la unitat del llegat de dues generacions. El seu somni es va materialitzar finalment gràcies al suport de la Diputació de Barcelona i de l'Ajuntament de Caldes d'Estrac, i des de l'any 2003 la Fundació Palau és una realitat.

Palau mostrava als visitants afortunats la col·lecció d'art amb entusiasme. Moltes de les peces de la primera meitat del segle xx es deuen a la tasca de col·leccionista de Josep Palau Oller. Hi ha, però, grans excepcions. La noucentista *Catalunya grega* de Torres-García de l'any 1915, un esbós preparatori per al gran conjunt de pintures murals que l'uruguaià farà per al Saló de Sant Jordi del Palau de la Generalitat, va ser decisió de Palau. L'adquisició, però, va ser el resultat de l'intercanvi d'un dibuix de Ramon Casas adquirit pel seu pare. D'altres peces són la conseqüència de l'activitat de resistència cultural i de defensa del català. Palau i Fabre va ser editor de la revista *Poesia* durant els anys 1944 i 1945, la primera revista clandestina publicada en català un cop acabada la guerra. Per a aquesta empresa va comptar amb grans col·laboradors: Joan Miró, Joan Rebull, Joaquim Sunyer... Les seves obres, en forma de vinyeta, il·lustraren la portada d'alguns dels números de la revista. El delicat dibuix de Joaquim Sunyer amb el retrat del bust d'una mare i el seu fill és la vinyeta del número 18. El petit guaix *Le lézard amoureux* de Joan Miró il·lustra un poema de René Char publicat a la revista *Ariel* l'any 1947, a la qual Palau enviava propostes aquesta vegada ja des de París. Antoni Clavé, també l'any 1947, dissenya

el cartell que anuncia la projecció del film *l'Espoir* d'André Malraux al cinema de la ciutat universitària de París. Palau havia organitzat aquesta activitat per ajudar els estudiants refugiats o fills de refugiats que, al contrari del seu cas, no comptaven amb una beca.

Un guaix d'Antoni Tàpies en el qual destaca la paraula *PEN* en lletres vermelles disposades sobre una senyera testimonia també la relació del poeta amb l'artista. Tàpies va regalar aquesta obra al poeta com a agraïment per la tasca duta a terme quan va ser president del *PEN*. Es tracta d'un dels projectes que finalment es va desestimar del cartell que l'artista va fer per a la conferència internacional del *PEN* de l'any 1978. La collecció es completa amb obres de Perejaume, Barceló..., i no podem oblidar el sol de Picasso.

La sala «Estimat Picasso» de la Fundació Palau acull una de les colleccions picassianes més importants dels països. Els ulls de Palau brillaven encara amb més intensitat en veure les obres reunides en una sala. El seu desig altruista era el de compartir l'emoció que podia provocar ser davant d'un conjunt tan divers d'obres del gran creador del segle *xx*. Ho explicava així: «El conjunt d'obres de Picasso que integren la Fundació Palau pertany a èpoques, estils i tècniques molt diverses. Vull dir que no ha existit cap criteri restrictiu —fora del crematístic— a l'hora de la seva adquisició, al contrari. Sempre he considerat que la característica principal de Picasso era la diversitat. Però entenc i espero que aquest conjunt, tot i les seves limitacions, produirà en l'espectador o visitant la reacció més important —i la primera— que pot i ha de produir Picasso, que és la de l'admiració, barrejada amb la sorpresa i amb la curiositat. O potser, per dir-ho més clar, la d'una ineludible embriaguesa.»

Som responsables de preservar la unitat de la collecció, de posar-la a l'abast del públic, de donar-la a conèixer tot facilitant-ne l'estudi. Som responsables de ser facilitadors i provocadors d'aquesta «ineludible embriaguesa». Som, sobretot, responsables d'escampar la poesia, el teatre, la narrativa i l'assaig de Palau. Sabem que l'obra de Picasso va lligada als fets biogràfics, vida i obra són indestriables. Com ho són en el poeta. Conèixer amb més detall els fets biogràfics de Palau faciliten la lectura de poemes com ara «La sabata», ajuden a entendre la seva dedicació a Picasso, fan més propera la seva posició avantguardista. En definitiva, ens acosten al Palau humà.

Té tot el sentit, doncs, que el PEN Català es correspongui a homenatjar Palau i Fabre en motiu de la celebració del centenari del seu naixement. L'Àlbum que teniu a les mans és el resultat d'una feina rigorosa i serà una eina indispensable per als que vulguin acostar-se a qui és una de les figures més importants de la literatura del segle xx.

Agraïm aquesta iniciativa a la presidenta del PEN Català, Carme Arenas, la feina de recerca a Helena Pol, i la tasca documental que des de la Fundació Palau duu a terme Àlicia Vacarizo.

Maria Choya

Directora Fundació Palau

La condició d'escriptor català

LA VIDA I L'OBRA DE Josep Palau i Fabre és un testimoni únic i singular del segle xx. La seva obra és diversa i de llarg recorregut: és poeta, biògraf, assagista, activista, dramaturg, traductor i narrador, si mantenim les fronteres dels gèneres. En el seu cas, cal eliminar-les: la seva obra és un tot. No abandona mai la poesia, la qual té cabuda en els assajos picassians, en el teatre o en els contes, per posar només alguns exemples.

Josep Palau i Fabre neix en un període de canvi, en el qual el constrenyiment noucentista deixa pas a l'esclat de les avantguardes, al trencament amb l'ortodòxia i amb les normes. També influeix en la seva formació el pare, Josep Palau Oller, que l'havia fet participar des de ben petit d'un ambient cultural privilegiat, envoltat d'artistes, com Francesc Labarta o Josep Mompou; d'escriptors, com Joan Salvat-Papasseit; de revistes culturals i d'exposicions d'art. La seva ràpida integració en els cercles intel·lectuals, a través de col·laboracions en diaris com *La Humanitat* i *La Publicitat*, li permet una ràpida relació amb escriptors consolidats com Josep Maria de Sagarra o J. V. Foix abans del seu pas per la universitat. Un cop inicia els estudis universitaris, posposats a causa de la guerra, el jove autor, amb la poesia com a arma, estableix contactes amb escriptors nous. L'escriptor forma part dels grups de recuperació dels Amics de la Poesia o dels Estudis Universitaris Catalans amb la idea que cal mantenir el fil fràgil de continuïtat de la literatura catalana. Josep Palau i Fabre construeix un pont entre els escriptors que representen ja la tradició, com J. V. Foix i Josep M. de Sagarra, i els joves autors com Joan Triadú, Joan Perucho, Maria Aurèlia Capmany, Antoni Vilanova, Rosa Leveroni i ell mateix.

No s'entén la tenacitat palauifabriana en la participació d'activitats clandestines dels anys quaranta sense aquesta voluntat salvadora, conseqüència d'haver fet una tria conscient a favor de la llengua catalana, de la qual es declara un «soldat obedient». El mestratge de Carles Riba havia influït en aquests joves escriptors que tenien clar quin lloc ocupaven en la societat per «exercir la seva acció salvadora sobre la collectivitat». Afirmava Palau i Fabre: «La meua poesia gairebé mai no és engatjada, però jo estava engatjat de cap a peus» (*El monstre i altres escrits autobiogràfics*, Galàxia Gutenberg, p.158). La poesia es convertirà en la munició pacifista per fer front a les prohibicions i la censura de l'època. No només es tracta de la recuperació de la llengua, sinó de la vindicació de la literatura catalana d'abans de la guerra, sobretot la que representen els *Quaderns de Poesia* i l'obra de Bartomeu Rosselló-Pòrcel, per «dreçar una línia de conducta poètica».

Quan marxa a París, a finals de l'any 1945, en un moment d'esgotament personal i professional, no es desentén de la recuperació de les edicions clandestines en català, i l'any següent participa i segueix des de la distància la fundació de la revista *Ariel*. *Revista de les arts*, com ho demostra la interessant correspondència amb Joan Triadú. París representa l'alliberament i l'inici d'una nova etapa d'illusos, de projectes, no sense impediments. Les dificultats econòmiques, després de dos anys d'estar becat, i una topada amb el grup d'exiliats catalans aplegats a *Cultura Catalana*, l'aboquen a una sortida endavant per mantenir-se fidel al propi projecte vital: ser escriptor. Enllesteix els *Poemes de l'Alquimista*, una obra de formació i de coneixement, que no segueix els paràmetres del realisme històric vigent, perquè mai no va fer cas dels convencionalismes ni dels corrents històrics del moment.

A la capital francesa, perfila i basteix el personatge de l'Alquimista. Són anys decisius en la construcció de la imatge de l'escriptor: cerca en Rimbaud la revolta, l'alquímia i la vidència; en Baudelaire, la identificació vital, sobretot en la relació amb la mare, i en Artaud, l'alienació. En una carta des de París a Josep Romeu del 2 de maig de 1948, escriu: «L'Alquimista no és el meu pseudònim sinó el meu nom més profund, el nom que m'anomena. L'altre és la meva despulla, el meu nom civil, cosa que té ben poca importància.» Fa seves les paraules d'Arthur Rimbaud: «Je est un autre.»

París és també Picasso. «És estrany que no ens hàgim conegut abans...», li diu el pintor en conèixer-se. Certament. L'admiració del nen que a casa ja havia sentit parlar de Picasso per fi troba recompensa. L'obra del pintor malagueny li permet unir dues grans passions, la pintura i la literatura, i iniciar una altra perspectiva d'estudi en els assajos picassians. El coneixement de l'obra del pintor també el reafirma en la idea, present, sobretot en la seva poesia, que l'artista plenament lliure ha de destruir per poder construir i afirma que «la poesia moderna és essencialment destrucció» les notes dels *Poemes de l'Alquimista* (p. 205). També és temps d'endinsar-se en el cinema (com a actor participa en *La salaire de la peur* de H. G. Clouzot), en el teatre, amb la participació en obres al Vieux Colombier o com a assistent de Sacha Pitoeff, i amb els assajos teatrals com *Le dialogue ou la mort du théâtre*, que André Breton elogia, i l'inici del cicle de Don Joan amb l'edició d'autor d'*Esquelet de Don Joan: Tragèdia*.

Quan torna a Catalunya l'any 1961, es reclou en l'escriptura i en els estudis sobre Picasso a Grifeu (Llançà). Durant tretze anys viu una etapa fructífera que li permet consolidar l'obra projectada a la joventut i treure del calaix els projectes inacabats. El retorn a Barcelona, setze anys després d'haver-ne marxat, el reintegra a la vida cultural del país i sobretot a la defensa de la llengua a través de la presidència del PEN Català, el 1976. En un moment de feble democràcia, l'Estat espanyol i els escriptors castellans pretenen aprofitar l'ocasió per institucionalitzar la llengua castellana en la celebració de la Conferència Internacional del PEN el 1978 a Barcelona. Novament apareix la revolta palauifabriana i aconsegueix el que semblava una quimera: la llengua catalana és declarada llengua oficial del Congrés, al costat del francès i l'anglès.

Finalment, arriba el reconeixement a una obra i a una vida dedicada plenament a l'escriptura en la llengua que havia triat, perquè com ell declara: «El meu trilingüisme inicial, somniat a l'empara de Lull, s'ha convertit gairebé en monolingüisme català, i això per una sola i única raó, que és l'estat de prostració del país i les meves ganes d'ajudar-lo a redreçar-lo.» (*El monstre i altres escrits autobiogràfics*, Galàxia Gutenberg, p.72).

Per acabar, voldria agrair l'elaboració d'aquest Àlbum Josep Palau i Fabre al PEN Català, sobretot a la seva presidenta, Carme Arenas, i a la inestimable i imprescindible contribució de l'Àlicia Vacarizo del Fons Arxiu Fundació Palau, a Caldes d'Estrac, i a Julià Guillamon, pels seus estudis indispensables i la seva dedicació a l'obra de Josep Palau i Fabre. També cal esmentar els importants estudis de Jordi Coca i Enric Balaguer sobre el teatre i la poesia palauifabriana. No puc oblidar tampoc la dedicació i la paciència de Jordi Embodas en el procés d'elaboració de l'Àlbum, el suport de la Fundació Palau, de la seva directora, Maria Choya, del comissari de l'any Palau i Fabre, Manel Guerrero, dels Amics de Josep Palau i Fabre i de la meua família. Espero que aquest Àlbum acosti la vida i l'obra de Josep Palau i Fabre, amb qui vaig poder compartir amistat i complicitat, als lectors.

Helena Pol Salvà
Coordinadora

Josep Palau i Fabre neix el 1917, un any de canvis amb la irrupció de les avantguardes que permetrà el trencament amb el Noucentisme. La influència del seu pare i del seu cercle d'amics escriptors i pintors va permetre al fill ser permeable als canvis que es produïen al seu voltant.

El pare de Palau i Fabre, Josep Palau Oller, tenia vocació de pintor, però les vicissituds de la vida el van empènyer cap al disseny de teixits, joguines i mobles, on va poder mostrar el seu talent artístic.

Josep Palau i Fabre de nadó, vestit de blanc i amb un sonall penjat del coll, c. 1917 o 1918.

Josep Palau i Fabre d'infant fent un petó a la seva mare, asseguda, Centelles, c.1920-1921.

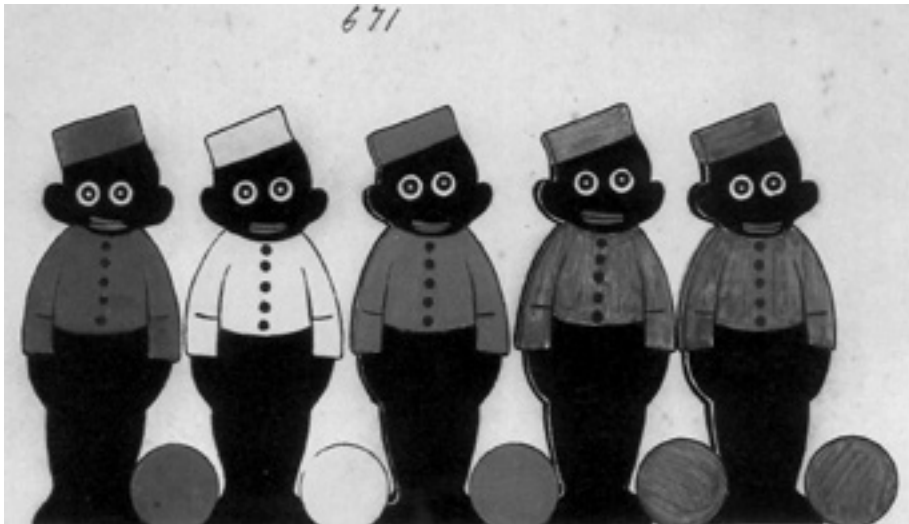
Josep Palau i Fabre amb el seu cosí Manuel Palau Blasi a la Diagonal de Barcelona, el 1920.

«Jo crec que moltes coses meves queden explicades pels meus orígens. Potser la posició avantguardista em ve a causa dels contactes que el meu pare tenia amb Salvat Papasseit. Recordo que em van dir que aquell senyor que m'estimava tant, que em posava sobre els seus genolls (a les Galeries Laietanes), havia mort. Més endavant, durant una convalescència meva al llit, el meu pare em va donar *L'irradiador del port i les gavines* i *La gesta dels estels*. D'altra banda, que el meu pare fos pintor, que em portés de petit a La Pinacoteca o a la Sala Parés, educant-me la mirada, que hagués tingut el taller amb Josep Mompou, que a casa sempre sentís parlar de pintura....., crec que tot això va ser d'un pes decisiu en la meua futura vocació picassiana. De Picasso en sentia parlar i se'n parlava al país com es parlava de Mir, de Nonell o de qualsevol altre dels nostres pintors. Els meus pares, quan jo era infant, van a París amb una targeta de l'Àngel Soto i van poder visitar el taller de Picasso.»

Projecte de decoració de Josep Palau Oller de 1930.

«Josep Palau Oller, el meu pare», dins *Josep Palau i Fabre*, edició a cura de J. M. García Ferrer-Martí Rom, Associació d'Enginyers Industrials de Catalunya, 1993, p. 17.

Projecte de joguina de Josep Palau Oller de 1917.

Projecte de joguina de Josep Palau Oller de 1917, any de naixement del seu fill, Josep.

«No tothom pot presumir d'un pare que li hagi fet joguines de petit i que, fins i tot, abans de néixer, ja n'hi tingués a punt tot un deliciós repertori, que dibuixés mones de Pasqua, que li ensenyés les beceroles amb llibres de Joan Salvat-Papasseit il·lustrats per Xavier Nogués o, més endavant, l'endinsés en el món de l'art amb les complexes teories de Joaquim Torres-García, que li parlés de l'*Home de l'aristó* i altres melodies afrancesades de Frederic Mompou i que li dissenyés una preciosa habitació art-déco tirant a racionalista, elegant, neta i polida, per a celebrar l'adolescència.»

Josep Casamartina, *Palau Oller, polièdric*, Triangle Postals-Fundació Palau, 2010, p. 53.

EN JOSEP PALAU I ELS NENS

Joginnes modernes, projectades i executades per En Josep Palau

Si no les vegeu amb els nostres nens i ballarins no les posseïm, quasi hi ha un monumènt. A Catalunya mateix, que diu a Catalunya, a Barcelona, són pocs i aïllats per En Josep Palau: les jo-

Joginnes modernes, projectades i executades per En Josep Palau

guines que es al·lupen d'elles. I no pss, amb un límit de pobresa, però d'acertament amb un límit que es vol estalviar la seva humana dignitat per la caricatura o per l'imatge rara, sine amb una visió de la realitat que arriba a estabilitzar els grans i tot, no massa conformistes en això de fer veure a la multitud, amb una gran mola, amb el diable.

Parlar no és un defecte el que els nostres ballarins s'acostumen a veure seguit pel fet de fer-los, són més de maldosa, i una línia que mil bar semblen estans l'ha; a aquest l'home del centre i del nas llarg, amb l'aspecte pupilla i les orelles grosses. T'heu vist que aquest no és més que a seguir procedim són també unes joguines que no es puen fer, i que van ben netes i pentinats, per que així la comedia valgui a tot hi. Els primers, no se'n veur, els primers són pintats amb uns colors llampants i com barrejats, perquè es deixin pagar i a més per terra, de que fortament pliu a la qualitat. És dir, que és treball propi d'un psicòleg, el d'En Josep Palau. Aquest negre mateix —que ens descuidàrem—, el d'ulls esfereïts i esverdors alhora, no es fet per a que els nens deixin de tenir por? No és un problema gros, segons de fer-ho als petits nostres d'una imatge més pròpia i fantàstica a la qual mil es veuen més en són agens i els pares? Creiem que ho és, ballarins que el pes d'ha a la. Però més que segurs de que En Josep Palau no s'ha fet amb propòsit pedagògic, però es des de nota, que la Teatre hi surt quantant.

Aquestes joguines, parlant en altres termes, podríem comparar-les en bel·lesa amb les darreres esculides a Bellas Arts amb motiu de l'Exposició d'Art i Artes. Aquelles d'els francesos, però, p'usen p'usen unes tres per gaires minuts, tot i que el pare de ser totes l'haides a la imatge. Aquestes d'En Palau semblen més espantoses, amb unes que també hi ha intervingut la màquina d'una trua i altres. Però el que no cal dir, és que són superiors a les que han fet els nens a les nostres institucions d'uns anys enrere, però. Més que En Palau en doni als nens.

J. S. P.

Deu

« [...] és treball propi d'un psicòleg, el d'En Josep Palau. Aquest negre mateix —que'ns descuidàrem—, el d'ulls esfereïts i esverdors alhora, no és fet per a que els nens deixin de tenir por? »

Joan Salvat-Papasseit

Joan Salvat-Papasseit, «En Josep Palau i els nens», dins *Vell i Nou*, 15 de desembre de 1917.

Josep Palau Oller pintant
a Gualba, 25 de juny de 1942.

Josep Palau Oller i Eulàlia Fabre al pis del carrer Bruc, c. 1946.

Josep Palau Oller i Josep Mompou
asseguts en un sofà, c. 1910-1914.

La vocació per l'escriptura i la lectura sorgeix a l'Institut Tècnic Eulàlia. Gràcies a professors com Bartomeu Barceló, que encomana al jove Palau i Fabre la passió per Llull, i gràcies també a l'esperit més liberal que l'anterior escola religiosa, comença a pensar en la idea d'escriure. En acabar el batxillerat, col·labora amb crítiques literàries a *La Humanitat*, on coneix Francesc Trabal, Joan Oliver, Mercè Rodoreda, Xavier Benguerel, entre d'altres, i poc després col·labora a *La Publicitat*, de la mà de J. V. Foix.

Fotografia de grup dels alumnes de la classe vuitena dels «Hermanos» de l'Escola Cristiana de la Bonanova, maig de 1927.

«D'adolescent ja frisava per publicar, per sortir a la palestra en el camp de les lletres, que m'afigurava com un torneig entre cavallers.

Inicialment (durant la pubertat), jo volia ser a la vegada pintor i escriptor. Pintor, perquè veia el meu pare pintar i perquè els millors dels seus amics (Mompou, Labarta) eren pintors i a casa escoltava sempre discutir sobre pintura.

De mica en mica l'art d'escriure va anar prenent la prioritat en la meua vocació o, millor dit, va desplaçar l'art plàstic, perquè també l'esculptura m'havia temptat i a l'Institut Tècnic Eulàlia m'havia fet dur més d'una vegada una mota de fang per algun alumne extern i havia executat unes quantes figures.»

Josep Palau i Fabre, *El monstre i altres escrits autobiogràfics*, edició i pròleg de Julià Guillamon, Barcelona, Galàxia Gutenberg-Cercle de Lectors, 2008, p. 85.

«Fou també durant aquell curs que, mentre jugava a futbol, tot fent de porter, una pilota del frontó veí em vingué a petar contra l'orella dreta i em trencà el timpà. Vaig rebolcar-me per terra de dolor, em dugueren a la infermeria —l'únic lloc que m'agradava d'aquella vasta mansió—, però també em calgué anar a casa uns quants dies.»

Josep Palau i Fabre, *El monstre i altres escrits autobiogràfics*, p. 80.

L'equip de futbol de l'Institut Tècnic Eulàlia, amb Josep Palau i Fabre, amb gorra i la pilota a les mans, de porter, c. 1934.

Capçalera de la revista de l'Institut Tècnic Eulàlia i un conte de Josep Palau i Fabre de ben jovenet.

Primers articles a *La Humanitat* i *La Publicitat*

«La meua veritable incorporació a la palestra literària va ser gairebé casual. Jo havia conegut Josep Janés i Olivé arran de la publicació del seu llibre *Tu*. L'anava a veure a la redacció de *Quaderns Literaris*, requerint algun exemplar endarrerit o cosa per l'estil. Fou allí que un dia em va presentar Josep Sol, que escrivia a *La Humanitat* i que, tot seguit, em va brindar la possibilitat de publicar-hi. Així nasqueren unes quantes ressenyes literàries i els entrevius que hi aparegueren, a Lorca, a Sagarra...

Poc temps després, quan ja hi duia publicades unes quantes coses, Joan Teixidor va dir-me, de part de J. V. Foix, que aquest desitjava que l'anés a veure a la redacció de *La Publicitat*. Foix m'oferí la possibilitat de col·laborar a la secció literària del diari. *La Publicitat* era, aleshores, l'òrgan de més prestigi intel·lectual del país i, a més, les col·laboracions hi eren retribuïdes, cosa que no s'esdevenia a *La Humanitat*. Col·laborava simultàniament en els dos quotidians.»

Josep Palau i Fabre, *El monstre i altres escrits autobiogràfics*, p. 89-90.

Josep Palau i Fabre de perfil, als dotze anys, aproximadament.

D'UNA CONVERSA AMB GARCIA LORCA

Ne anea a trobar Garcia Lorca amb un programa determinat ni amb preguntes concretes. Tot això serà cobrir el seu natural desinterès i evasiv. S'ha d'un tema a un altre constantment, descurant per tant tota pregunta que, per ésser concreta, serà sempre limitada i insegura per a un poeta, com ell ho és per damunt de tot.

En el transcurs d'una conversa introduïm preguntes més o menys a títol sobrer «Yerma» i altres coses de teatre. Interroguem:

—«Com classifiqueu la vostra obra «Yerma»? Seria havia parlat d'una tragèdia, els caràcters de la comèdia, l'ambició com a drama poètic, hi ha qui la qualifica de poema simfònic...»

—«Yerma—constata Garcia Lorca—és una tragèdia, res més que una tragèdia de cap a cap, amb el cor i totes les coses que aquell gènere comporta. Comencem a parlar els personatges, i ja tot seguit s'entén que passarà alguna cosa de seriós, de gran.»

Com que les il·lusions per part de la crítica han estat gairebé sense reserva, i creient que el veritable artista no en té poca amb això, preguntem:

—«Una les il·lusions dels crítics, que no ens atreïm a escaçar, ja que jo l'obra ho estic veritablement compresa per la primera barcelonina?»

—«La crítica m'ha tractat molt bé. A voltes amb força encert.—I, aquí, afegeix ràpid—: Encara que he d'advertir-vos que no faig cas de les crítiques ni les lloques. Però a vegades m'ha marcat una... em dic que està bé, i llavors el que faig és passar-hi la vista pel damunt.»

—«A Madrid, la premsa...?» — Interroguem.

—«A Madrid, part de premsa em tractà malament i fins hi hagué qui minucia personalment.»

—«A Nova York, amb motiu de la representació de «Els dies de sang», també us tractaren malament segons hec entès.»

—«No cal dir que a Nova York el fracàs de públic fou complet, complet. Les crítiques deien bestieses, com, per exemple, que no es concebia que la gran tragèdia parlés d'aquesta manera, i coses semblants. El crític de «The Times» era l'únic que parlava amb solta, perquè començava confessant que no havia entès absolutament res, i després atorga que una obra com aquella mai no podria ploure un americà, ni penetrar en la seva civilització. De totes maneres aquí hi ha un concepte fals sobre tot això, perquè si bé tot l'interior de cost, va haver-hi, per altra banda, en el mateix «The Times» una enquesta entre els intel·lectuals, i tots contestaren afirmativament amb elogis a la meua obra. Ja us he dit, però, que no faig cas de les crítiques. Més que qualsevol altra cosa m'interessa, per exemple, veure que «Yerma» agrada a la comarques catalanes. Això és per a mi el més gran dels triomfs.»

—«La nit de l'estrena a Barcelona fou imponent, semblava que no us volien deixar fugir.»

La resposta de Lorca em va impressionar:

—«No em plau sortir a saludar a escena. Jo patixo; és una cosa que el poble detesta de fer. I fins sembla una mena d'odi al públic. Llavors, com una ganes de veure'm, perquè patixo veritablement. Fins arribé que em traguen una mica aquesta mena d'odi. No hi puc fer més. Això està bé per a aquells que els agrada una glòria passegera. Que aplaudeixin l'obra, però que després estiguin tranquils l'autor!»

Proveïm de recordar el dia de l'estrena, i recordem Garcia Lorca saludant en una posició de reserva, sense sortir al procediment completament. Recordem, també, el moment que comença de fer-se parlar, i encara les

seves darreres paraules: «Lluro tota aquesta aplaudiments a Margarida Xirgu.»

Parlant de Margarida Xirgu, el popular autor del «Romancero gitano» compra l'admireció:

—«Quina dona més bona i simpàtica... i quina gran actriu... i quina gran catalana!»

No cal dir que trobo impecable la seva interpretació de «Yerma». Ha decorat de l'obra, de Francesc Fontanals, li semblen insuperables.

Garcia Lorca aprova totes les ocasions per a manifestar el seu gran entusiasme per Salvador Dalí. Ens assabenta amb alegria que li escriurà una obra en col·laboració, i que els dos faran també els decorats, doncs—una cinquena superació. Aquí ho tenim set anys sense haver-nos vist i ben conegut en totes les coses tals com si ens haguessim parlat cada dia. Genial, genial, Salvador Dalí.

Tornem a parlar del teatre, i ens comuniquem que amb motiu de les darreres representacions de «Yerma», que s'assabentava a la nostra ciutat, hi haurà al Teatre Barcelonà una festa. En aquesta festa—no sabem si em permetran anunciar-ho d'intervi—Margarida Xirgu probablement actuarà íntegrament el «Llanto por Ignacio Sánchez Mejías», la seva darrera obra.

J. PALAU-FABRE

Fotografia dedicada de l'actriu Margarida Xirgu, que va facilitar la trobada de Lorca amb Josep Palau i Fabre a la seva casa de Badalona el desembre de 1935: «A Josep Palau Fabra (sic) recort (sic) afectuós de Margarida Xirgu.»

He tingut la sort, l'honor i el privilegi de conèixer Federico García Lorca i Pablo Picasso

«El nom de García Lorca devia començar a sonar, per a mi, quan encara feia el batxillerat i era intern a l'Institut Tècnic Eulàlia. Recordo haver adquirit directament a l'editorial Espasa-Calpe, aleshores al carrer de la Diputació, el *Romancero gitano*, durant un d'aquells estius, potser el 1935. Però també en aquest cas em toca dir que l'escrit que em decantà d'una manera incontrovertible vers l'obra de Lorca fou un article de Guillem Díaz-Plaja al setmanari *Mirador* comentant l'estrena de *Yerma* a Madrid. Aquest article és culpable que jo comencés a reflexionar sobre el concepte de tragèdia —fins aleshores no era, per a mi, sinó un gènere teatral més— i que, uns quants mesos després assistís a l'estrena de l'obra a Barcelona, el 17 de setembre de 1935.

[...] Però l'obra m'havia seduït tant que vaig tornar-la a veure un parell de vegades més i vaig decidir fer un interview a l'autor per al diari *La Humanitat* en el qual, des de feia poc, jo col·laborava.»

Josep Palau i Fabre, *Lorca-Picasso*, Barcelona, Proa, 1998, p. 23-24.

ALGUNS LLIBRES RECENTS

Retorn al Sol (J. M. Francès), El Marroc sensual i fanàtic (Aurora Bertrana), Manera de parlar en públic (Joan Puntí i Collell)

per J. Palau-Fabre

Aquest *Retorn al Sol* es realitza d'una manera massa ràpida. Vol dir això que l'autor no ha posat tot el material que tenia al seu abast. Les causes que provoquen aquest *retorn* entren massa immediatament en joc, sense que la vida de Subòsca (sub-Olesa) — ja que l'acció s'esdevé en una cova, que l'autor situa sota Montserrat mateix, sigui prou desenvolupada, i ni de lluny exhaustiva. Les causes d'això no ens interessa escarriar-les. Simplement constatem un fet.

No voldríem repetir el tòpic que aquest tipus de literatura, qualificada d'inferior, no és gens menyspreable, sinó necessari posseir-la.

La característica de *Retorn al Sol*, en el terreny literari, és definida, com ho és la del seu autor. Pertany a aquella classe d'obres, filles directes de la imaginació i l'arborament, i un tant de l'insomni. De concepció, per tant, ràpida i entusiàstica. Obra d'aquelles que concebe-la ja significa precisar-ne detalls i cercar tenir solucionats tots els punts bàsics, perquè després tan sols calgui *escriure-la*...

Això ens indica al mateix temps que no és gens un treball perfecte d'ortografia, i que la importància màxima es concedeix al conjunt, a la mateixa concepció. Que l'escriptura hi és considerada com la part de treball... obligatori, necessari per a la realització de l'obra. Segons aquesta concepció, serà suficient escriure un llenguatge que sigui correcte. Si alguna acrobàcia es permet, cal considerar-la una mostra més de fidelitat a la intenció que l'obra persegueix. Mai la paraula per la paraula.

La intriga està solucionada amb simplicitat, però amb enginy. El desenvolupament d'aquesta intriga està portat — volgutament o per instint —, amb mitjans senzills, però servibles. Per exemple: la proximitat de dues circumstàncies, que afecten un mateix fet, aconseguix que siguin contraposades, presentades com a terme de comparació, d'entre les quals una solució sorgeix amb moltes possibilitats de veritable. Hem estat enganyats.

La part tècnica, que podia haver tingut la importància màxima, ha estat defugida i escamotejada amb molta d'habilitat, cal reconèixer-ho, tant com l'acció ho permetia. I diem tant com ha estat possible, per tal com a voltes s'ha fet imprescindible no dir-ne acarat-s'hi, però sí passar-hi. Potser d'una simple observació de la Natura s'hauria pogut treure lleis de caràcter general...

Farem una petita observació a l'autor. En acarat-se amb el tema de l'amor, per tenir-hi, segurament, un excés de preocupació i preferència, falla, no té consistència Com S. J. Arbó em feu notar, aquesta és una llei a la qual sembla propens el temperament català.

Subratllen el títol de l'obra les paraules: *novella de fantasia i de sàtira*. El primer dels qualificatius hi és en molt més volum que no pas el segon. La sàtira és després d'una manera espontània, de tant en tant, en la comparança amb el Món de Fora. Són simples paral·lelismes, que posen al descobert la condició humana. La fantasia de l'obra és peculiar d'una psicologia molt característica que força l'esperit i l'ac-

ció vers un final feliç, que mostra la bondat sobre la maldat, i acaba amb el triomf de l'amor.

L'edició mereixia ésser millor. La qualitat pobre del paper i el mal gust de la portada fa pensar en els llibres que estem acostumats a considerar literatura truculenta. Tant en les grans edicions com en les més populars, un sentit de simplicitat evita de caure en barrocitat.

El Marroc sensual i fanàtic aparegué com a fullotó en les pàgines d'aquest diari. Els lectors assidus de LA PUBLICITAT coneixen prou, doncs, aquest llibre, perquè ens entretinguim a fer consideracions sobre el seu contingut.

El fet mateix que un diari l'adquirís per a publicar-lo en fullotó indica quines deuen ésser les seves qualitats més característiques. L'interès del tema, vivesa de la descripció, dignitat literària, etc.

Ara, aplegat en un llibre aquell reportatge, es poden apreciar altres valors i altres característiques, amb un sentit més de totalitat.

La descripció — observeu — és aplomada, convençuda de to, per poder ésser convincent. Interpretant-ne l'execució, diríem que cal, en parlar d'un país que els valors imaginatius ajuden a fer més remot del que realment és, que el to sigui segur, perquè el lector resti convençut. Cal imprimir en el lector un sentit de real per a l'imaginari, fer-li *real el somni*. Puix que aquest Marroc — segons l'ha vist Aurora Bertrana — és encara un enigma, fascinant com tots els enigmes, i espaiós en un altre aspecte... com en el temps antic. La comesa consistia a gravar aquest enigma, el més fortament possible. En poder fer-lo viure, al qui s'acaratés amb aquestes pàgines.

Per poder fer-lo viure calia oferir-ho als sentits; ulls, orelles, olfacte, paladar, tacte. Obeint a aquest principi, l'estil i la descripció són simplement impressionistes. Molts de punts i de punts i a part. Així també, l'autora ha procurat encabir-hi sensacions diverses, corresponents als cinc sentits; la llum del Sol contrasta amb la fosca de les coves, i la seva clor. Música i danses, etc. Ens cal advertir que en un capítol, on es parla de gastronomia, la ironia no és de prou bon gust segurament. Es comprèn, segons aquell sentit emprat d'impressionisme, que puguin llicsar, poc controlades, coses que en passar-les a un llibre, cal deixar subsanades.

El Marroc sensual i fanàtic és un llibre que pertany al gènere narratiu, i que, malgrat això, deixa, excepcionalment, de contenir descripcions mortes. Ens referim a les descripcions de monuments, carrers, places, camins, etc., que si no són magistrals — i encara així cal no abusar-ne — fan la lectura fixuga. Aurora Bertrana procura subsanar del seu llibre tot allò que no sigui diguem-ne acció narrativa.

Aquell realisme a què abans ens referíem, no és, entenguem-s'hi bé, punyent, ans simplement sensorial. No decandeix ni s'abranda.

Una màquina fotogràfica ha substituït bona part dels comentaris descriptius. Aquesta és una concepció de l'obra narrativa, no gens desencertada.

...

Ja es pot suposar el màxim abast d'un llibre que tracti de la manera de parlar en públic. El mateix autor, al començament parla de la bipartició que requereix aquest ensenyament: la part teòrica i la part pràctica.

Aquesta segona és indubtablement més profitosa i convenient, i la primera estarà millor, com més s'acosti a la part pràctica. El llibre estarà millor com més l'ensenyament tendeixi a desaparèixer i impulsi l'iniciat a l'acció.

Tot hi és explicat amb una claredat pedagògica. Quan cal un exemple d'oratorió — de fons o de forma — és cercat generalment en els clàssics grecs o romans.

Seria un llibre elementalíssim, si no fos que l'art de l'oratorió, entre nosaltres, és tan mancat i descarat, que certes regles, les més elementals, es fan aplicables a molts que ja no són iniciats. A vegades el llibre es limita a fer conscients observacions que els sentits d'una persona noten, sense concretar.

Indubtable que bona part dels oradors dotats, l'entrecanc més fort que han sofert ha estat el del xoc amb el públic. En això el llibre de Puntí i Collell és poc explícit. Serveix, més aviat, per als qui, llançats a l'oratorió, vulguin perfeccionar-se-la, observant-se. El recomanariem, sobretot a certs oradors polítics, d'ocasió...

«Notes bibliogràfiques. Alguns llibres recents: *Retorn al Sol* (J. M. Francès), *El Marroc sensual i fanàtic* (Aurora Bertrana), *Manera de parlar en públic* (Joan Puntí i Collell)», *La Publicitat*, 30 de maig de 1936.

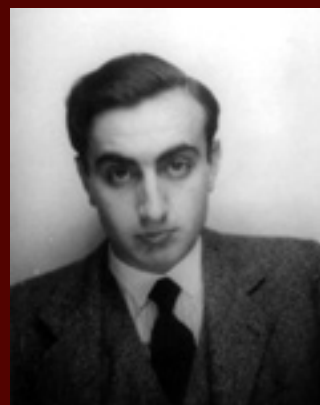
LA CONDICIÓN DE L'ESCRITOR CATALÀ

L'esclat de la guerra civil estronca els plans del jove Palau i Fabre. El 13 de juliol decideix marxar a Eivissa, on el sorprèn l'alçament militar. Durant un breu període, fantasieja amb la possibilitat de viure a l'illa i escriure col·laboracions en diaris barcelonins. Torna a Barcelona a mitjan mes d'agost.

Viu la guerra a Barcelona, reclòs en el pis de les tietes, Joana i Maria Palau, a l'avinguda de la República Argentina, on els seus pares el confinen per por de perdre el fill. Durant aquest període s'aboca a la lectura, especialment de Ramon Llull i Arthur Rimbaud, a través dels quals descobreix els conceptes d'alquímia i vidència. S'incorpora al final de la guerra i l'envien a Olot, on un incident provoca la seva fugida, arrest i internament en un camp de concentració de Lleida.

«L'obra que Palau i Fabre comença a construir a partir de 1935 és un conglomerat de pensaments, poemes, monòlegs i fragments teatrals, que integra en una estructura molt oberta, però al mateix temps minuciosament articulada: els *Poemes de l'Alquimista*, dividits en llibres, seccions i subseccions, de manera que cada peça s'integra en el conjunt com en un gran mosaic. [...] Veu el poeta com un demiürg que es rebella contra el Creador, es reconeix en Faust i en el Superhome. Conceptes com "geni" o "destí" s'integren de manera natural a la seva obra. Però Palau no es limita a recuperar temes i motius del romanticisme per adaptar-los a l'esperit del temps, no és un romàntic mancat o endarrerit. Forma part d'una de les primeres generacions que ha incorporat la psicoanàlisi a la seva manera de veure el món i busca en la seva pròpia exploració interior un aprofundiment de les intuïcions dels romàntics sobre el psiquisme humà. [...] Palau explora l'inconscient en busca de les arrels de la identitat, del jo, en una recerca paral·lela —però en el fons incompatible— a la dels surrealistes.»

Josep Palau i Fabre, *l'Alquimista*, edició a cura de Julià Guillamon, KRTU; Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura; Fundació Caixa Girona, 2000, p. 14.

Fotografies de carnet de Josep Palau i Fabre, entre finals de 1930 i inicis de 1940.

ESTIU DE 1936, EIVISSA

«L'estiu del 36 era el primer en què jo m'emancipava. Fins aleshores havia estiuejat sempre amb els pares o amb altres familiars. Havia sentit a parlar que Eivissa era un lloc molt primitiu, intocat, econòmic, amb una gent senzilla. [...] Allò era un paradís, on pensava instal·lar-me, on m'hauria instal·lat si els esdeveniments no m'ho haguessin impedit.»

Josep Palau i Fabre, edició a cura de J. M. García Ferrer-Martí Rom, p. 28-29.

«Torno a casa, per tant, a mitjan agost. Vaig romandre a Barcelona durant tota la guerra, menys al final, en què em van enviar a Olot.

A Olot va arribar l'ordre que ens havíem de presentar. Vaig anar a parar al camp de concentració de Lleida. Vam passar una nit a Vic, i la segona em penso que a Cervera... Ens duïen com es du el bestiar, en un vagó tancat, amb la gent que feia les necessitats allí mateix. El camp de concentració va durar un mes i mig, amb un fred espantós. Dormíem sobre els còdols del terra inclinat d'una quadra en la qual no hi havia cap vidre de finestra. Era durant els mesos de febrer i març (1939).»

Josep Palau i Fabre, edició a cura de J. M. García Ferrer-Martí Rom, p. 30.

Postal de Josep Palau i Fabre enviada als seus pares des d'Eivissa, que reproduïx una visita a la Torre Rovira de Sant Antoni Abat, 29 d'agost de 1936.

Llull 1938

Les metàfores d'"Amic e Amat", son "notes" al marge d'experiències personals: tenint en compte que, per a Llull, una experiència pot ~~ser~~, sovint, una experiència pensada, amb el mateix valor alligador i didàctic que pot, i tenir qualsevol experiència vivida. Això, en Llull, és realista. A-
vui podria aparèixer com un exemple patè d'antecedent surrealista. Per a Ramon, creure, pregar, enganyar-se, és -cadascuna d'aquestes coses- un fet. Tant, altrament, com ho pugui ser donar, caminar, caure...

Llull, per a aquell que vulgui introduir-
e'hi amb amor, és, sempre, un autor encara
verge.

Josep Palau i Fabre
Febrer del 1938

Text mecanografiat, «Llull 1938».

LA REVELACIÓ

«Devia escaure's al principi de 1938, gener o febrer, perquè recordo que encara feia fred quan, cedint a la voluntat dels meus pares i sense prou força de caràcter o de decisió per obrar pel meu compte, no em vaig incorporar a l'exèrcit republicà quan em corresponia i vaig anar a viure, durant unes setmanes, en una finca de l'avinguda de la República Argentina que pertanyia a dues solteres franceses. Jo era, per tant, un desertor, o un pròfug. Però en aquell moment crucial del meu destí i del destí del meu país, els dos llibres que em vaig endur, amb els quals em vaig recloure, eren el *Llibre d'Amic e Amat* de Ramon Llull i les *Œuvres complètes* d'Arthur Rimbaud, en l'edició de Mercure de France. La tria no era atzarosa. Cadascun dels dos llibres corresponia a una sol·licitació meva ben precisa. I fou durant aquelles setmanes de reclusió quan el llaç existent entre Llull i Rimbaud se'm féu del tot evident, quan el concepte d'alquímia m'esdevingué del tot clar i quan vaig traçar el projecte d'escriure uns *Poemes de l'Alquimista* i uns *Quaderns de l'Alquimista* que abraressin totes les formes d'expressió possible, tota la gamma de sentiments i de punts de vista mentals imaginables, per contradictoris que fossin. [...] Però el que jo em pensava que fóra la tasca d'un setmanes, o d'uns mesos a tot estirar, se'm convertí en l'empresa de tota la vida.»

Josep Palau i Fabre, *El monstre i altres escrits autobiogràfics*, p. 38.

Barcelona 21 febrer 39

Fullet meu, caríssim.

Son las 9 del vespe, y fa un mo-
ment que acabem de rebre la teua
carta, o mes ben dit las teuas cartes
totas en una. No podria dormir, no
podria anar en al llit sense escriure't.
Vull omplir aquesta carta de petons
y vull que els rebis com a banyes
que et curen una mica la teua aní-
ma. Era amorosa molt dues!! y
nosaltres!! No no estiguis trist perquè
que crech que aviat estarem junts!!
tots bé. Deus de haver pregat molt a Deu
perque sortirem tots bé de l'infern ita-
liana y Deu ens ha escoltat a tu y a
nosaltres. El gran papa bé, encara a
Cebra per manca de comunicacio, y
el pu bonic y net com de costant.

«JE EST UN AUTRE», ARTHUR RIMBAUD

La traducció forma part de l'obra literària de Josep Palau i Fabre, però no l'entén com un acte professional de trasllat d'una llengua a un altra. Tradueix només els autors amb els quals sent afinitats i ho fa a través d'un literalisme visible, com és el cas del poema «Sensation» de Rimbaud del qual fa derivar cinc versions successives sota el títol de «L'aventura». Altres vegades, els autors traduïts adopten la identitat del traductor, com és el cas del poema «L'étranger» de Baudelaire, que esdevé «La identitat» en Josep Palau i Fabre.

«¿Quina és, aleshores, l'originalitat de Rimbaud? L'originalitat de Rimbaud rau, en primer lloc, en el fet d'haver sabut triar aquest camí que estava, potencialment, a l'abast de tothom, antídoto del romanticisme delinqüescent que tenia al seu entorn. En segon lloc, en el fet d'haver reconciliat i fet coincidir en ell aquestes dues fonts, l'alquímia i la vidència, aparentment independents o indiferents. En tercer lloc, i sobretot, en el fet d'haver dut aquesta doble experiència a un grau mai més atès; malgrat saber els perills als quals s'exposava [...]».

Josep Palau i Fabre, *Obra Literària Completa*, vol. II, Barcelona, Galàxia Gutenberg-Cercle de Lectors, 2005, p. 125.

«La tècnica traductiva, com fa observar el mateix Palau, se sustenta en una hipòtesi: “Tot ha estat fet —afirma Palau— com si una traducció literal fos possible.” I reserva “l'equivalència, l'aproximació, la invenció” als casos extrems en què sorgeixen solucions “literals.”»

Joaquim Sala-Sanahuja, «La traducció en l'obra de Josep Palau i Fabre», *Josep Palau i Fabre, l'Alquimista*, p. 174.

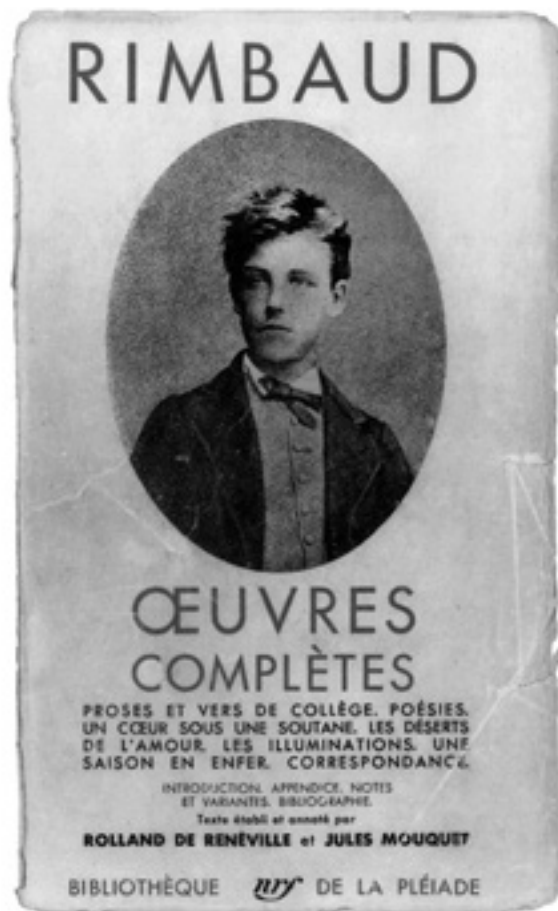
L'aventura SENSACIÓ

I

Pels vespres blaus d'estiu aniré pels conreus,
picotejant pels blats, sollant l'herba menuda.
Somniós, sentiré la frescor sota els peus,
deixaré el lliure vent banyar ma testa nua.

No pensaré en res, no parlaré per res,
mes l'amor infinit m'inundarà l'entranya.
I aniré lluny, ben lluny, de mi mateix després,
feliç, per la Natura —com amb una companya.

Josep Palau i Fabre, *Poemes de l'Alquimista*, p. 163.

Palau i Fabre es converteix en una baula entre els escriptors anteriors a la guerra civil i els joves que busquen una oportunitat en la Barcelona de la postguerra. A través de la universitat, de la mà de professors com Xavier Zubiri o Sergio Zanotti, i en altres entorns, com l'Institut italià, Palau i Fabre va confegint complicitats amb joves interessats per la literatura catalana que esdevindran escriptors (Joan Triadú, Rosa Leveroni, Joan Perucho, Josep Romeu...).

«Josep Palau va ser un dels primers a refer contactes i a estimular, els joves sobretot, a la participació en aquella hora incerta. El seu paper va ser cabdal en més d'un sentit: d'una banda, perquè esdevingué l'home pont entre els joves universitaris i els escriptors que quedaven al país, alguns dels quals coneixia d'abans de la guerra (recordem que havia organitzat el mes de març i abril de 1941, les primeres trobades entre escriptors i universitaris, en una de les quals Joan Triadú, Miquel Dolç, Miquel Tarradell, Josep Romeu i Néstor Luján, a casa de Palau, conegueren Josep M. de Sagarra, Josep M. López-Picó, Maurici Serrahima, Ramon Aramon i Josep M. Boix i Selva)...»

Facultat de Filosofia i Lletres, cap a 1940. Grup d'alumnes i professors. Alumnes: Josep Romeu, Chita Zendrera, entre d'altres. Professors: Sergio Zanotti, Ferran Valls i Taberner, Pere Font i Puig, Joaquim Carreres Artau, entre d'altres.

Joan Samsó, *La cultura catalana: entre la clandestinitat i la represa*, vol. II, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1995, p. 26.

Maria Aurèlia Capmany

«Per als escriptors joves la poesia va ser la corda de salvament.

Fèiem, naturalment, quantitat de versos. En Josep Palau Fabre, a “Notes als poemes”, explica el poema “Pedra”. L’explica citant l’Aristòtil, a través de Zubiri. El tema és la identitat dels sentits i de les coses. Acaba el comentari amb aquestes paraules: “Així m’absentava, així em sobrevivia durant aquells anys 1939, 1940 i 1941...”

Absentar-nos i sobreviure’ns era la nostra radical forma d’existir. Però no com ha interpretat algun historiador de la literatura per defugir la realitat. Sobreviure’s no és evadir-se.»

M. Aurèlia Capmany, *Pedra de toc, Obra Literària Completa. Memòries*, vol. VI, Barcelona, Columna, 1997, p. 61.

Xavier Zubiri

PEDRA

A Xavier Zubiri

Dura com l’aigua dura.
Arrel d’ella mateixa.
En èxtasi perenne
la pedra perpetua
la pedra, imatge pura,
i la idea de pedra
se’ns fa del tot madura.

1942

Josep Palau i Fabre, *Poemes de l’Alquimista*, p. 43.

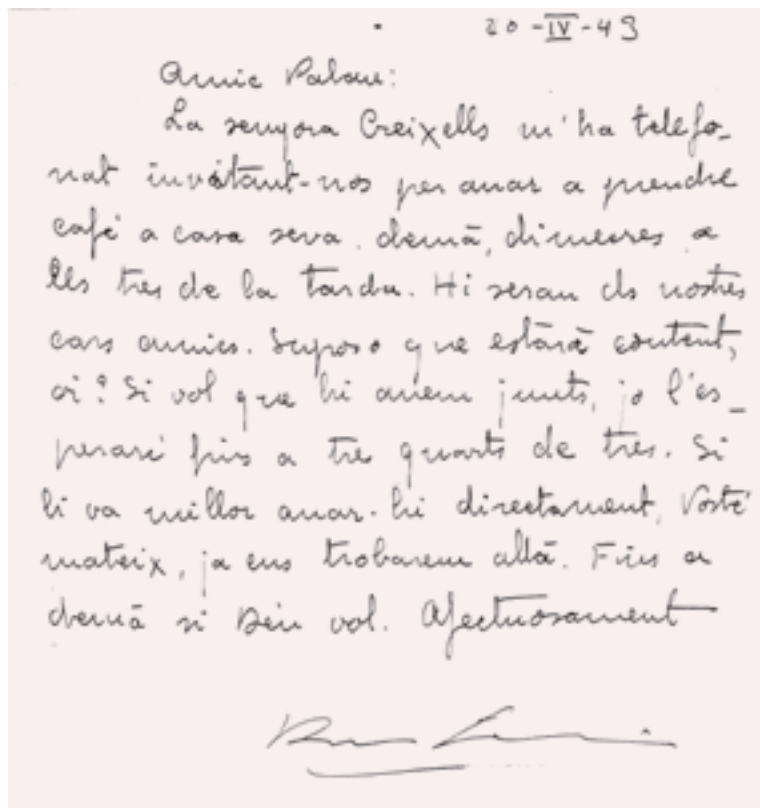

Fotografia de Xavier Zubiri, a Montserrat el 1942.

Grup d’estudiants a Montserrat: Josep Palau i Fabre, M. Aurèlia Capmany i Dolores Serra, entre d’altres.

Rosa Leveroni

20-IV-43

Amic Palau:

La senyora Creixells m'ha telefo-
nat invitant-nos per anar a prendre
café a casa seva. demà, dimecres a
les tres de la tarda. Hi seran els nostres
cars amics. Suposo que estarà content,
oi? Si vol que hi anem junts, jo l'es-
perari fins a tres quarts de tres. Si
li va millor anar-li directament, vostè
mateix, ja ens trobareu allà. Fins a
demà si béu vol. Afectuosament

Rosa Leveroni

Carta de Rosa Leveroni a Josep Palau i Fabre, 20 d'abril de 1943.

Antoni Vilanova

«Entre els estudiants de la promoció de 1944 de la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de Barcelona, matriculats a primer curs d'Estudis Comuns a la tardor de 1940, Josep Palau i Fabre, que tenia sis anys més que jo i feia l'especialitat de Filosofia, fou sens dubte el que tingué una gran influència sobre nosaltres.

(...) Enmig de tots ells, Josep Palau, que no pertanyia a cap d'aquests grups ni era tan sols del nostre curs, fou per a Néstor Luján i per a mi, que anàvem sempre junts, l'home pont que ens va introduir en el món de les lletres catalanes de preguerra i ens posà en contacte amb els mestres de la generació anterior, que havien restat entre nosaltres o que acabaven de tornar de l'exili.»

Antoni Vilanova, «Record de Josep Palau i Fabre a la Universitat dels anys quaranta», Josep Palau i Fabre, l'Alquimista, p. 111.

Institut Italià

«L'activitat de Palau a la primeria dels anys quaranta va ser incessant: als Amics de la Poesia, als Estudis Universitaris Catalans, als Amics de Rosselló-Pòrcel, al grup Estudi... Estigué també connectat als petits cercles culturals de l'Institut Francès i de l'Institut Italià de Cultura, el director del qual, Sergio Zanotti, havia conegut com a professor a la Universitat, on s'havia incorporat el curs 1939-1940.»

Joan Samsó, La cultura catalana: entre la clandestinitat i la represa, vol. II, p.26.

«Però sense la generació del 39, sense la generació dels qui, davant l'ocupació franquista i la interdicció de la llengua, vàrem reaccionar decididament en contra —Triadú, Romeu, Perucho, Tarradell, Verrié, Panyella i, al principi, Antoni Vilanova, que escrivia novel·les en català, i Rosa Leveroni, que constituïa l'excepció a la generació anterior—, res no hauria estat possible del que de positiu es pogué fer durant els anys quaranta.»

Josep Palau i Fabre, El monstre i altres escrits autobiogràfics, p. 183-184

Josep Palau i Fabre es converteix en un incansable activista cultural que participa en la recuperació dels Amics de la Poesia (les primeres sessions es fan a casa seva fins que el seu pare li ho prohibeix), en la reorganització dels Estudis Universitaris Catalans i en els Amics de Rosselló-Pòrcel.

Però, sens dubte, la seva gran contribució la recuperació de les publicacions en llengua catalana és l'edició de la revista *Poesia*, entre 1944 i 1945, de la qual apareixen vint números. Es tracta de la primera revista en català després de la guerra. També edita llibres clandestinament sota el segell La Sirena i el 1945 participa en la fundació de la revista *Ariel. Revista de les arts*.

«Les noves sessions d'Amics de la Poesia s'hagueren de celebrar en cases particulars, especialment a l'establiment d'un dels fundadors, el joier Ramon Sunyer. Per a cada sessió l'entitat feia imprimir un opuscle que solia tenir de quatre a setze pàgines de text i que, amb un tiratge "oficial" de 150 exemplars numerats, servia de recordatori. En la primera sessió, celebrada el març de 1942, l'opuscle consistí només en un full plegat pel mig sense cap indicació de tiratge ni de data, i amb un poema de cadascun dels quatre poetes que intervingueren en la sessió, que foren Josep Romeu, Josep Palau i Fabre, J. Ros i Artigues i Rosa Leveroni.»

Joan Triadú, «Una represa difusa», *Avui*, 25 d'abril de 1982.

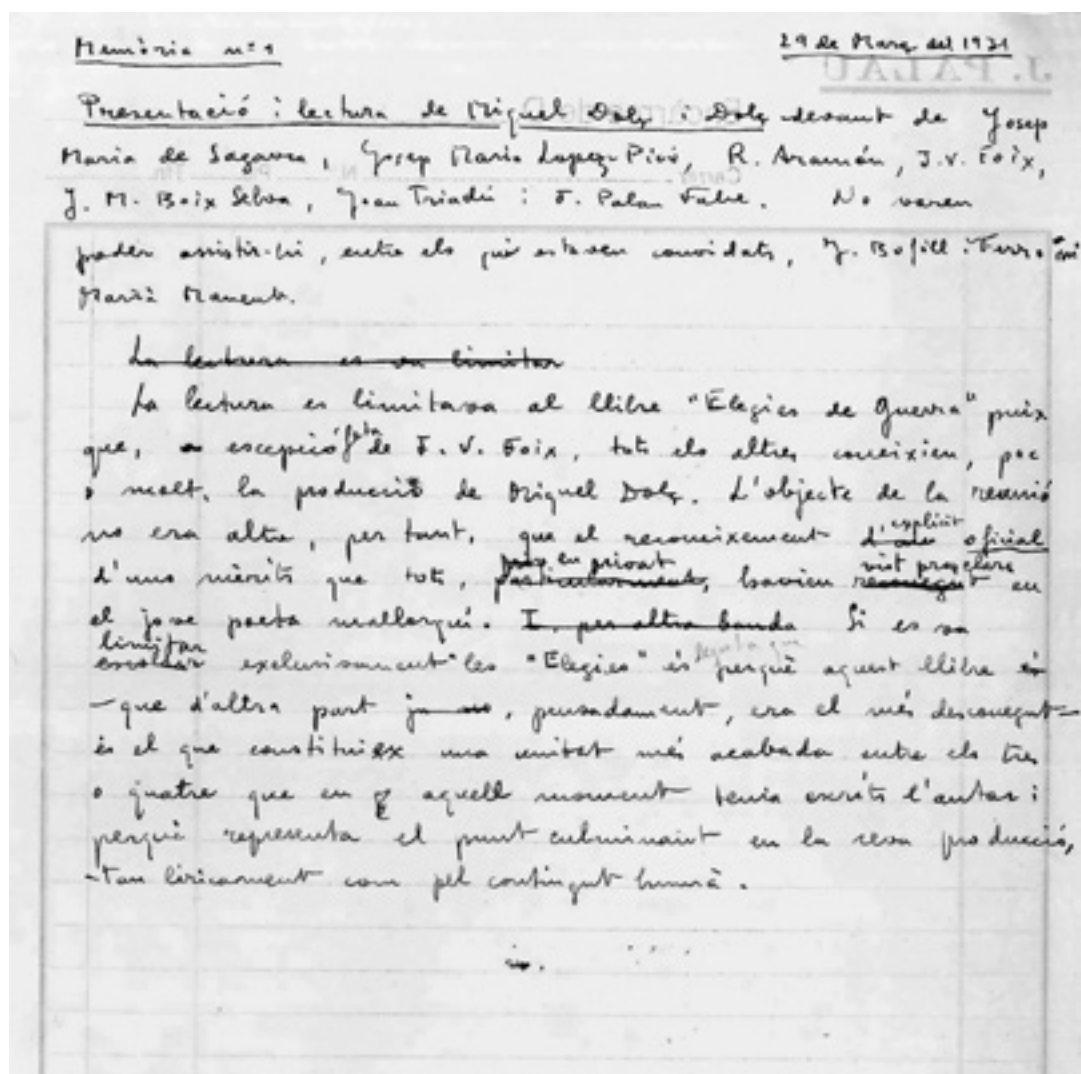

Josep Palau i Fabre i Joan Triadú a la casa de Triadú al carrer de les Carolines [s.d.].

AMICS DE LA POESIA

«Puc afirmar ben alt, en canvi, que la idea de reorganitzar l'entitat Amics de la Poesia, com una primera pedra en la construcció del país, la duia de cap feia temps i que va ser amb aquest propòsit que vaig convocar dues reunions consecutives a casa meua: la primera el 29 de març de 1941, cedint el lloc i la paraula a Miquel Dolç perquè hi llegís les seves *Elegies de guerra*. En aquesta reunió es retrobaren, per primera vegada després de la Guerra Civil, Josep M. de Sagarra i Josep M. López-Picó, i hi assistiren Ramon Aramon, J. V. Foix, Josep M. Boix i Selva i Joan Triadú.»

Josep Palau i Fabre, «Els primers passos», *Obra Literària Completa*, vol. II, p. 894-895.

Amics de la Poesia. Memòria n.º 1. Text manuscrit datat el 1931 [1941]. Palau i Fabre data els papers el 1931, en comptes de 1941, per despatxar la censura.

EDICIONS CLANDESTINES

Josep Palau i Fabre esdevé per convicció editor clandestí dels seus llibres, i dels llibres d'alguns amics. Sota el segell d'Edicions La Sirena, edita *Poemas de Amor* de Néstor Luján, *Sonets* de Josep Romeu, *L'aprenent de poeta*, *Imitació de Rosselló-Pòrcel* i *Poemes de l'Alquimista* del mateix Palau i Fabre.

«Josep Palau i Fabre va prendre la iniciativa de posar en marxa unes edicions en desaparèixer “L'Ocell de Paper”, col·lecció impresa en una caserna de Melilla per Josep Serra i Estruch —amb material enviat des de Barcelona per la seva germana— i per Andreu Capdevila Bossoms, els quals, posteriorment, s'integraran en l'aparell militar del FNC [Front Nacional de Catalunya].»

A “L'Ocell de Paper”, l'any 1943, a més de Capdevila Bossoms, que havia obert la col·lecció amb *Miratges*, hi havien publicat Palau i Fabre i dos dels seus companys del grup primigeni de la futura *Ariel*: Josep Romeu i Joan Triadú, la qual cosa mostraria tant els contactes i la importància del FNC a la universitat com la seva possible influència en la posició presa per Josep Palau i Fabre.»

Ramon Salvo, «Josep Palau i Fabre: De l'aprenent de poeta a l'alquimista», *Revista de Catalunya*, p. 101-102.

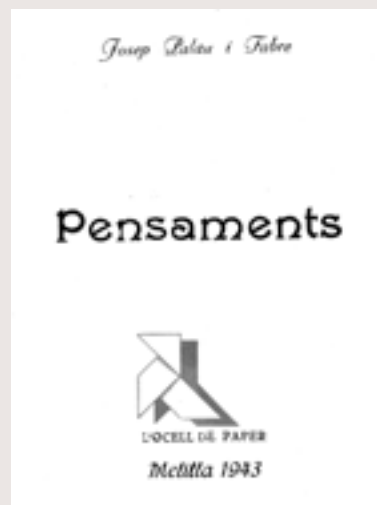
Josep Palau i Fabre, *Balades amargues*, edició d'Andreu C. Bossoms, Melilla, 1943. Edició clandestina amb un tiratge de 25 exemplars.

Edicions La Sirena

«[...] aparegueren a Barcelona, en tiratge limitat i clandestinament, com “exigia” l'època, uns volums breus de poesia que portaven el peu editorial La Sirena, un primer tast; forçosament retret i no pas tímid, de la represa de les edicions de poesia inèdita. Entre 1943 i 1946 sorgeixen així *L'aprenent de poeta* i *Imitació de Rosselló-Pòrcel* de Josep Palau i Fabre, *Sonets* de Josep Romeu i *Cementiri de Sinera* de Salvador Espriu.»

«Sense peu d'impremta, aquests llibres d'una quarantena de pàgines a tot estirar eren impresos molt acuradament a dues tintes en paper de fil i en edició numerada de cent exemplars. Aquestes característiques responien a les possibilitats de publicació, de finançament, de distribució, etc., que hi havia en aquelles dates, i no responien, doncs, contràriament al que podria semblar partint d'una anàlisi superficial i precipitada, a un propòsit d'autolimitació. L'índole del gest dels poetes i del promotor-poeta, juntament amb els impressors i més tard, també, el fet fins i tot d'adquirir exemplars dels llibres demostrava una voluntat de trencar el silenci i de no acceptar la situació derivada de la guerra i el seu resultat. No calia que forçosament ho declarés així la poesia o no ho havia de fer el poeta si aquest no era el seu camí per a “salvar-se com a ciutadà”.»

Joan Triadú, «Les edicions clandestines de La Sirena», *Avui*, 6 de juny de 1982.

Josep Palau i Fabre, *Pensaments*, Melilla, 1943 (col·lecció «L'Ocell de Paper»). Tiratge de 25 exemplars.

REVISTA POESIA

Josep Palau i Fabre va editar vint números de la revista *Poesia*, entre març de 1944 i novembre de 1945. L'edició era numerada i limitada a 100 exemplars. Estava impresa sobre paper de fil perquè aquest tipus de paper de luxe era l'únic que no estava sotmès a les restriccions del contingent de paper.

«La revista *Poesia* nasqué d'una doble necessitat. Potser fóra més just de dir que fou motivada pel pes d'una herència i pel fet d'haver-me'n sentit dipositari. Em refereixo als *Quaderns de Poesia*, en els quals els meus divuit anys s'havien abeurat i que, interromputs per la guerra civil, van quedar com una esperança truncada.

[...] Hi ha, en *Poesia*, una certa línia directriu, concebuda dins una àmplia varietat, que és la de considerar la poesia no pas com una activitat plaent o agradosa, sinó més aviat com una activitat apassionada i compromesa en ella mateixa, belligerant.»

Josep Palau i Fabre, contraportada de la revista *Poesia* [facsimil], Ed. Proa, juliol de 1976.

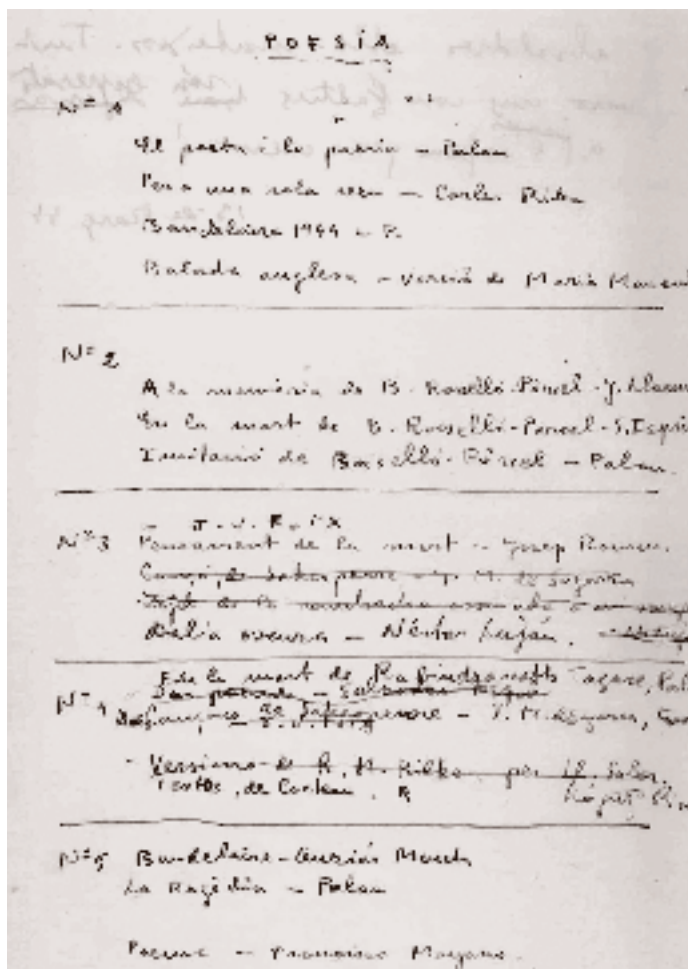
«*Poesia* va ser l'únic d'aquests projectes de Palau i Fabre que va veure la llum. Entre 1944 i 1945 se'n van publicar vint números que han quedat com a testimoni d'un projecte personal i d'una obra col·lectiva. Era una revista amb una imatge molt clàssica, malgrat que s'hi van publicar dibuixos de Joan Miró, i estava impresa sobre paper de fil perquè aquest tipus de paper de luxe era l'únic que no estava sotmès a cupo. En els primers anys després de la guerra el paper estava racionat: el Ministerio de Informació s'encarregava de repartir les remeses, la qual cosa equivalia a una forma directa de control.»

Julià Guillamon, Joan Perucho, cendres i diamants. Biografia d'una generació, Galàxia Gutenberg-Ajuntament de Barcelona, 2015, p. 163.

Portada de la revista *Poesia*.

A sota, esborrany a mà de l'índex de la revista *Poesia* del 13 de març de 1944.

Josep Palau

L' APRENT
DE POETA

LA SIRENA
BARCELONA
1944

NÉSTOR LUJÁN

POEMAS
DE
AMOR

LA SIRENA
BARCELONA
1943

Edicions de La Sirena:
Josep Palau i Fabre, *L'aprenent de poeta*, Barcelona: La Sirena, 1944 [amb data de 1943], un recull de poesies escrites entre 1936 i 1942. Néstor Luján. *Poemas de Amor*, Barcelona: La Sirena, 1943. Josep Romeu, *Sonets*, Barcelona: La Sirena, 1944. Josep Palau i Fabre, *Imitació de Rosselló-Pòrcel*, Barcelona: La Sirena, 1945.

Josep Romeu

SONETS

LA SIRENA
BARCELONA
1944

Josep Palau

IMITACIÓ
DE
ROSSELLÓ-PÒRCEL

LA SIRENA
BARCELONA
1945

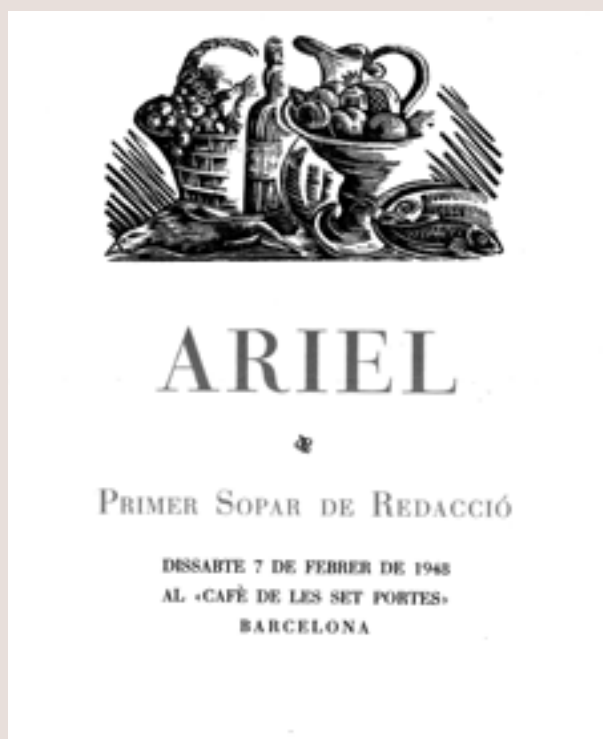
ARIEL. REVISTA DE LES ARTS

Els futurs fundadors de la revista *Ariel* es coneixen a la universitat en la clandestinitat dels anys quaranta: Josep Romeu, Miquel Tarradell, Joan Triadú, Frederic-Pau Verrié i Josep Palau i Fabre, qui de seguida marxa a París, des d'on farà arribar propostes als seus companys.

A finals de maig de 1946 va sortir el primer número de la revista *Ariel*, que amb molts d'entrebancs, s'allargaria fins al desembre de 1951. En total, se'n van editar vint-i-tres números.

«*Ariel* ha agrupat en una forma o altra de col·laboració a tota la gent de cert to de Catalunya.»

Carta de Joan Triadú a Josep Palau i Fabre, 4 de desembre de 1946.

Invitació al primer sopar de la revista *Ariel* al restaurant Set Portes.

Primer sopar de redacció de la revista *Ariel*. Joan Benach, Alexandre Cirici, Rosa Leveroni, Josep Romeu, Frederic-Pau Verrié, Joan Perucho (dempus); Francesc Espriu, Enric Jardí, Joan Triadú, Manuel Valls i Jordi Sarsanedas, (hi manca Josep Palau i Fabre, que era a París).

Signatures dels integrants de la revista *Ariel*.

«Durant aquest breu període i continuant el que ja assenyalaven les pàgines de *Poesia*, poemes de poetes joves o inèdits són posats en relleu al costat de poemes o textos d'autors consagrats, com Josep Carner (dos fragments de *Nabí*), Carles Riba (tres tannkas) i articles de J. M. López-Picó, J. M. Sagarra, Marià Manent i Tomàs Garcés. En poc temps de publicació la revista aconseguia que hi acudissin els noms primers de la poesia de preguerra, prescindint de llur situació personal (exili, retorn, interior) i de llurs actituds individuals. Es tractava que aquella represa concreta oferís, en el seu repte, una amplitud semblant a la dels *Quaderns de Poesia* el 1936.»

**Joan Triadú, «Ariel, entre l'avantguarda i la normalització»,
Avui, 23 de maig de 1982.**

Joan Triadú i Josep Palau i Fabre,
a París, inici de la dècada de 1950.

El 1945 Josep Palau i Fabre rep una beca del govern francès per passar un any d'ampliació d'estudis a París. La situació a Barcelona, l'enfrontament amb els pares i amb la resistència cultural catalana, aboquen l'escriptor a un autoexili.

Un cop acabada la beca, comença una etapa dura de subsistència a través de diferents oficis com ara vigilant nocturn, extra de cinema, cambrer..., fins que l'any 1953 entra a treballar a la Maison du Mexique, fet que li suposa l'estabilitat econòmica. Finalment, s'hi quedarà fins a l'any 1961.

París es converteix en una important etapa de plenitud vital, de coneixença d'intel·lectuals francesos, de traduccions, de consolidació de l'obra poètica i teatral. Segueix inalterable el compromís amb Catalunya a través de diferents iniciatives com l'impuls d'un manifest contra l'entrada d'Espanya a l'ONU o la Setmana d'Estudis Catalans a Prada de Conflent.

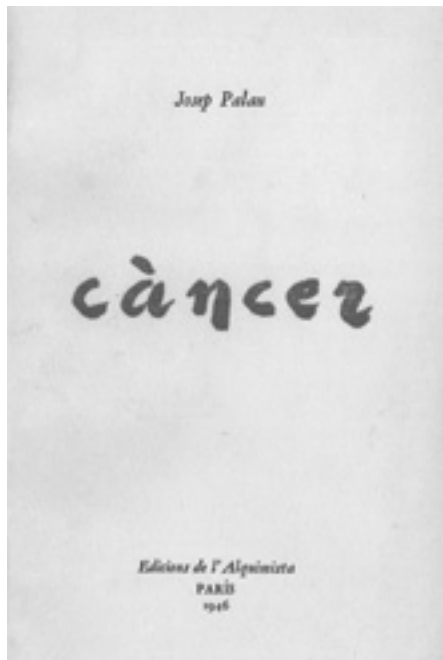

Josep Palau i Fabre. Primera nevada a París, desembre de 1945.

«En el transcurs del primer any escolar passat a París (1945-1946), hi hagué un factor material que m'ajudà molt a la recuperació i que encara no sap ningú. L'Ambaixada Espanyola —em sembla molt que l'ambaixador era J. M. de Areilza— decidí, per punt d'honor, de doblar-nos la beca del govern francès. [...] De fet, aquells diners em repugnaven, però jo els esmerçaria realitzant un projecte que, de no haver-los tingut, no hauria pogut dur a terme, que era el d'editar-me el meu llibre Càncer.

Aquell minúscul llibre de poemes, escrit en els moments més negres viscuts a Catalunya abans de venir a França, me l'havia endut no sé si copiat a màquina, però sabent-me'l de memòria per si el mecanoscrit m'era confiscat a la frontera. Representava el meu crit de rebellió i confrontació màxima amb la societat barcelonina i amb l'estètica anquilosada. »

**Josep Palau i Fabre, «Signes de recuperació abans de la recaiguda»,
El monstre i altres escrits autobiogràfics, p. 164-165.**

Portada del llibre Càncer,
Edicions de l'Alquimista, 1946.

Josep Palau i Fabre a París.

«Estimat Palau: Agraït i emocionat pel teu record i per la teva amistat, penso que no necessites ja de cap Ariadna per a trobar la sortida del teu laberint. A tu se t'ha donat la destrial que pot enderrocar les seves portes.»

Carta de Salvador Espriu a Josep Palau i Fabre, Barcelona, 1 de gener de 1947.

Joan Perucho Peruchero
1948

9 de Febrer de 1948

Gr. Josep Palau Fabre
París

My dear Palau:

Després amb el desolada manca de comunicació entre nosaltres i que ha sigut motivada principalment per les circumstàncies. Després que això, ara, tindrà una solució directa quant obrin la frontera. Mentrestant, aprofito la gentilesa de Joan Miró, a qui donaré aquesta lletra, per transmetre't una amagada d'afecte a un amic per a posta.

He rebut, per via ja, d'en Molho, el "Càncer" que m'ha produït un entusiasme sense reserva. Mai cap veu s'havia deixat sentir a Catalunya amb l'aspror i l'autenticitat com la que tu has alenat en "Càncer", la importància del qual, no deixaré de dir-ho, és immensa. El teu llibre ha produït l'efecte d'un vent desfermat que penetrés de sobte en una cambra reclosa, tant és l'artifici i la preciositat de la poesia catalana actual. Ha evitat que molts poemes meritoris no quedés sota el gruix d'aquest vi sense procedents perquè si hi ha fet l'efecte d'una maledicció de vent. Més allà. Jo he procurat situar el teu llibre que es narraïa en un article pel pròxim número d'ARIEL - article que supura amb el vent d'aldarull.

Et sembla, amic Palau, que la seva presència és més necessària aquí, a Catalunya, que a França d'aquí. Estes en vista de recuperació i no hi ha ningú que et pugui substituir. Les activitats intel·lectuals comencen a revivir, s'editen ja nombrosos llibres. La part comença a moure's en moltes conferències i exposicions i una dia sembla que es respiri un ambient més propici. Jo crec que hem d'anar a viure aquests moments i seria penible que els llavors d'opinió així com les associacions culturals negligessin en tant de part irresponsable. No oblidis, ademés, que si la teva senbra ha d'impactar efectiva no ha d'èixer a Catalunya i no en cap altre lloc. Extran, la teva activitat aquí i com més aviat millor.

Després que no hagi pogut rebre fins ara el "Càncer", l'he dedicat al tercer poema perquè és pensat que és

Fragment de la carta de Joan Perucho a Josep Palau i Fabre, 9 de febrer de 1948.

«Mai cap veu s'havia deixat sentir a Catalunya amb l'aspror i l'autenticitat com la que tu has alenat en Càncer, la importància del qual, no deixaré de dir-ho, és immensa. El teu llibre ha produït l'efecte d'un vent desfermat que penetrés de sobte en una cambra reclosa, tant és l'artifici i la preciositat de la poesia catalana actual.»

JOAN PERUCHO

Fotografia de grup a Prada de Conflent. D'esquerra a dreta: Joan Baptista Roca, Joan Baptista Bellsollé i Josep Pallach. Grup del centre: Pau Casals, Joan Alavedra, Elisenda Casas, Pompeu Fabra, Carles Pi i Sunyer, Emili Vigo, Heribert Barrera, entre d'altres.
Fotografia de Josep Palau i Fabre.

Josep Palau i Fabre amb Carles Pi i Sunyer, a Prada, l'abril de 1947.

Montpeller, 31 de març del 1947

Estimat amic Eusebi

Heu l'avis alguns membres de la
que heu fet per per a anunciar la 15èma. entre els
adherents de la FNEC català. Heu que a Paris s'ha
estat ja convocat per a fer-hi algú per comunitat
podria unir-se a una per un.

Envejo una decisió que heu de fer. En passis que
la votat passis en persistir en català. Practicament
deixar veure a l'home mentre sigui afilist a la FNEC.
Però l'útil de l'home a reconstruir a l'home de fer-hi
deu anys. Heu de fer. Digueu-me a què l'home
de la votat ambdues a l'home a l'home.

Heu de fer que no hi ha de l'home. Heu de fer que
hi ha que no hi ha de l'home. Heu de fer que
tants que a l'home.

Heu de fer a un home. Heu de fer a un home
que heu de fer a un home. Heu de fer a un home.
Heu de fer a un home. Heu de fer a un home.
Heu de fer a un home. Heu de fer a un home.

Carta d'Heribert Barrera a Josep Palau i Fabre,
datada a Montpeller el 31 de març de 1947.

ANTONIN ARTAUD O LA INVITACIÓ A LA FOLLIA

Antonin Artaud representa per a Palau i Fabre, en una època especialment difícil, la identificació amb l'alienació. La descoberta de la seva obra el portarà a interessar-se per l'escriptor francès, a qui coneix i visita a l'hospital psiquiàtric d'Ivry sur Seine. Atret sobretot per les *Lettres de Rodez*, es convertirà en el principal divulgador d'aquest autor en la literatura catalana.

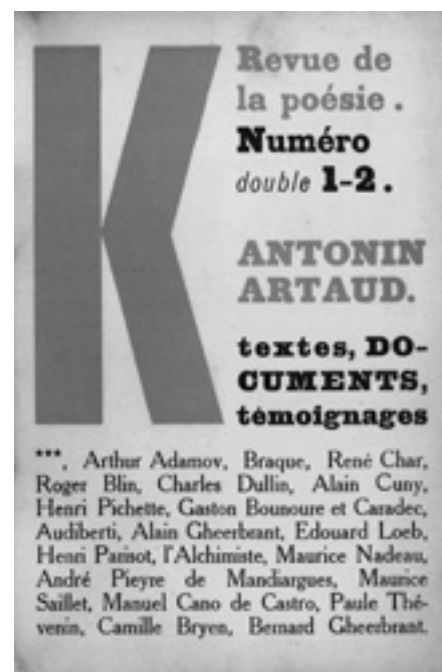
«No hi ha missatge més palpitant i que correspongui més al sistema de trepidacions damunt del qual vivim, com aquestes cartes extralúcides [*Lettres de Rodez*]. Elles ens diuen la veritable situació del poeta i el preu actual de la poesia: davant del món que ens volta, el poeta, per a salvar la poesia del món, no ha tingut altre remei que tornar-se boig. Però alerta! Perquè el concepte mateix de follia queda per revisar. O millor, tot queda per a revisar des d'aquest concepte, del qual Antonin Artaud fa una anàlisi espectral.»

Josep Palau i Fabre, «Antonin Artaud, o la invitació a la follia», *Ariel*, núm. 15, (febrer de 1948).

Fotografia de Josep Palau i Fabre a Antonin Artaud pujant a l'autobús pocs dies abans de la seva mort, el 1948.

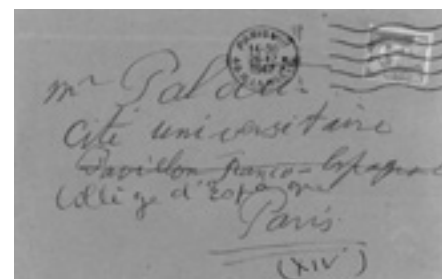
**Artaud resta el testimoni més visible
—o més tangible— de la meva situació
d'aleshores.**

Ivry 24. décembre 1947
 Mr Palau
 Cité Universitaire
 cher monsieur
 Je m'oppose absolument
 à cette idée de
 comparaison sur moi
 comme à toute idée
 de comparaison sur moi
 dans un ~~livre~~
 une ~~enquête~~
 un ~~livre~~
 universitaire
 quel que soit
 l'usage en
 mes ~~claus~~ ~~scritures~~
 Antoin Artaud
 23 rue de la mairie
 Ivry sur Seine

Monogràfic de la K. Revue de Poésie dedicat a Antonin Artaud. Palau i Fabre hi collabora amb l'article «Antonin Artaud ou l'invitation à la folie», en el qual signa com a l'«Alchimiste».

Sobre escrit per Antonin Artaud i adreçat a Mr. Palau, Cité Universitaire, Pavillon Franco-Espagnol [ratllat posteriorment], Paris, (XIV).

Carta manuscrita d'Antonin Artaud a Josep Palau i Fabre, Ivry-sur-Seine, 24 de desembre de 1947.

Baptismaux de
l'église catholique
Romaine
A voir
S'il se sent encore
capable d'y
cracher
profondement
et entièrement
comme j'y crache
sans fin moi qui
renie le baptême
et la messe profondément
et entièrement
Antonin Artaud

Lettres
de
Rodez
★

Dedicatòria d'Antonin Artaud
a Josep Palau i Fabre de Lettres
de Rodez.

Transcripció completa de la dedicatòria d'Antonin Artaud
a Josep Palau i Fabre:

«Pour le jour de haine où toute la haine d'être qui est en lui contre moi se ranimera et où il se rendra compte qu'il me hait et que je lui suis insupportable, puisse-t-il alors se retourner vers les fonds baptismaux de l'église catholique romaine et voir s'il se sent encore capable d'y cracher profondement et entièrement comme j'y crache sans fin moi qui renie le baptême et la messe profondement et entièrement.»

Antonin Artaud

ENGATJAMENT

A París, Palau i Fabre segueix el seu compromís amb la cultura catalana a través de diferents manifestacions com els articles al diari *Combat* i a la revista *Esprit* i l'impuls d'un manifest contra l'entrada d'Espanya a l'ONU.

«À dix ans de distance, la guerre civil espagnole apparaît comme une brutale dissociation: l'âme s'est enfuie quelque part; le corps est resté là-bàs. L'Espagne a rendu son âme afin de sauveur quelque chose, qui avait nom République Liberté. Et cette âme rôde encore — peut-être plus que jamais — autour de ce corps inerte, ell hante son faux sommeil. C'est la revanche de l'esprit.

Mais l'Espagne attend l'heure définitive où lui sera donné de connaître sa propre vérité dans une âme et un corps.»

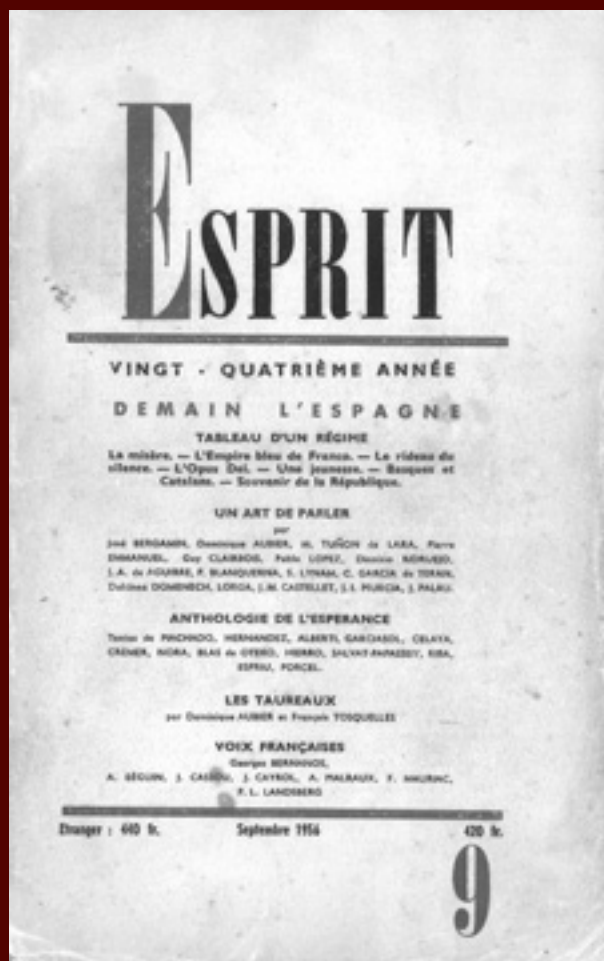
Josep Palau i Fabre, «Il y a dix ans Franco entrait à Barcelone...», *Obra Literària Completa*, vol. II, p. 1215.

Josep Palau i Fabre, article «Il y a dix ans Franco entrait à Barcelone...», *Combat*, Paris, 28 de gener de 1949.

«Je ne connais pas d'autre pays pour qui le sort collectif soit si intimement lié à celui de sa poésie. La Renaissance s'est fait au nom, par l'œuvre et la grâce de quelques poètes. Ce n'est pas sans raison que Franco a interdit pendant sept ans toute publication catalane, même de poésie, surtout de poésie. Et ce n'est pas sans raison non plus que la première revue clandestine catalane se nomma tout simplement *Poésie*.»

Josep Palau i Fabre, «Destin de la Catalogne en termes de poésie», *Esprit* (setembre de 1956), *Obra Literària Completa*, vol. II, p. 1244-1245.

Portada de la revista *Esprit*, setembre de 1956.

«Les intellectuels soussignés, écrivant et agissant hors de toute formation politique, déclarant que l'entrée du gouvernement Franco à l'ONU, de même que toute mesure tendant à consolider ce régime de dictature, serait un défi à la conscience européenne et consacrerait l'injustice historique la plus révoltante. Albert Camus, Jean Paul Sartre, Richard Wright, André Breton, Jean-Louis Barrault, René Char, Carlo Levi, Aldo Garozzi, Jef Last, Ignazio Silone.»

Albert Camus
 Jean Paul
 Richard Wright
 André Breton
 Barrault
 René Char
 Carlo Levi
 Aldo Garozzi
 Jef Last
 Ignazio Silone

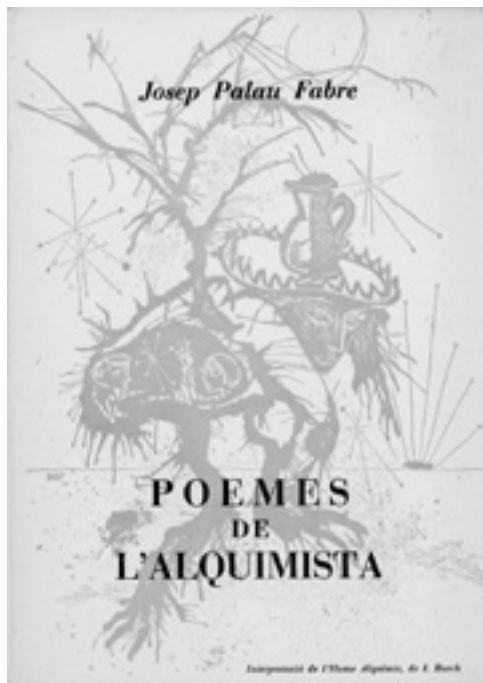
Fragment del projecte de redacció del Manifest contra l'entrada de l'Espanya de Franco a l'ONU, 1949.

POEMES DE L'ALQUIMISTA: EL MIMETISME I LA DESINTEGRACIÓ DEL JO

Poemes de l'Alquimista aplega cinc llibres, *L'aprenent de poeta*, *L'alienat*, *Càncer*, *Fragments del laberint* i *Atzucac*, escrits de 1936 a 1952. L'alquímia li permet emprendre un procés d'investigació: «Jo m'era ofert a mi mateix com el meu propi experiment.»

A partir del concepte de mimesi, el poeta pretén alienar-se, és a dir, esdevenir un altre, per tal d'identificar-se en allò que vol comprendre. Aquest procés significa la desintegració del jo: «Aquesta aventura temerària ha donat, entre altres, la follia, el desdoblament, la desintegració. És per aquesta darrera ferida, sobretot, que em reconec.»

Primera edició de *Poemes de l'Alquimista*, París, La Sirena, 1952. [Coberta de Joan Palet.]

**La poesia moderna és
essencialment destrucció.**

Josep Palau i Fabre

«De París estant Palau escriurà *Laberint*, un conjunt de textos diversos, quant a tècnica i temàtica, i on apareix una de les vessants més innovadores de la poesia palaufabriana: la traducció i la transcreació de textos d'altres autors. També reorganitzà *Atzucac*; bona part dels textos que el formen havien estat ja escrits a Barcelona. L'any 1952 organitzà els seus cinc llibres de poesia i farà la primera edició conjunta amb el nom de *Poemes de l'Alquimista*, una edició clandestina impulsada per Joan Triadú. Amb aquesta edició es clourà el seu cicle poètic, des d'un punt de vista formal, i donarà pas al teatre, que enceta amb *La tragèdia de Don Joan* l'any 1951, i l'assaig, que després recollirà amb les tres tandes de *Quaderns de l'Alquimista*, alguns dels textos dels qual són dels anys quaranta i, per tant, paral·lels a la seva poesia.»

Enric Balaguer, *Poesia, alquímia i follia*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 21.

Mèdium

Jo veig totes les nits incendiades
per l'excés de claror de tantes pells
que es freguen i es refreguen obstinades
unes amb les altres, darrera els cancells

de les cases més riques i agençades
o en el ventre més sòrdid dels bordells...
Jo sóc el mèdium d'aquestes besades
i duc el somni constel·lat d'anells...

Només quan la ferida del matí,
que digereix la nit en el seu si,
foragita les aus pertorbadores

dels cadàvers vivents que vetllo en mi,
començo a reposar, feixuc d'aurores,
i els dimonis em tornen les penyores.

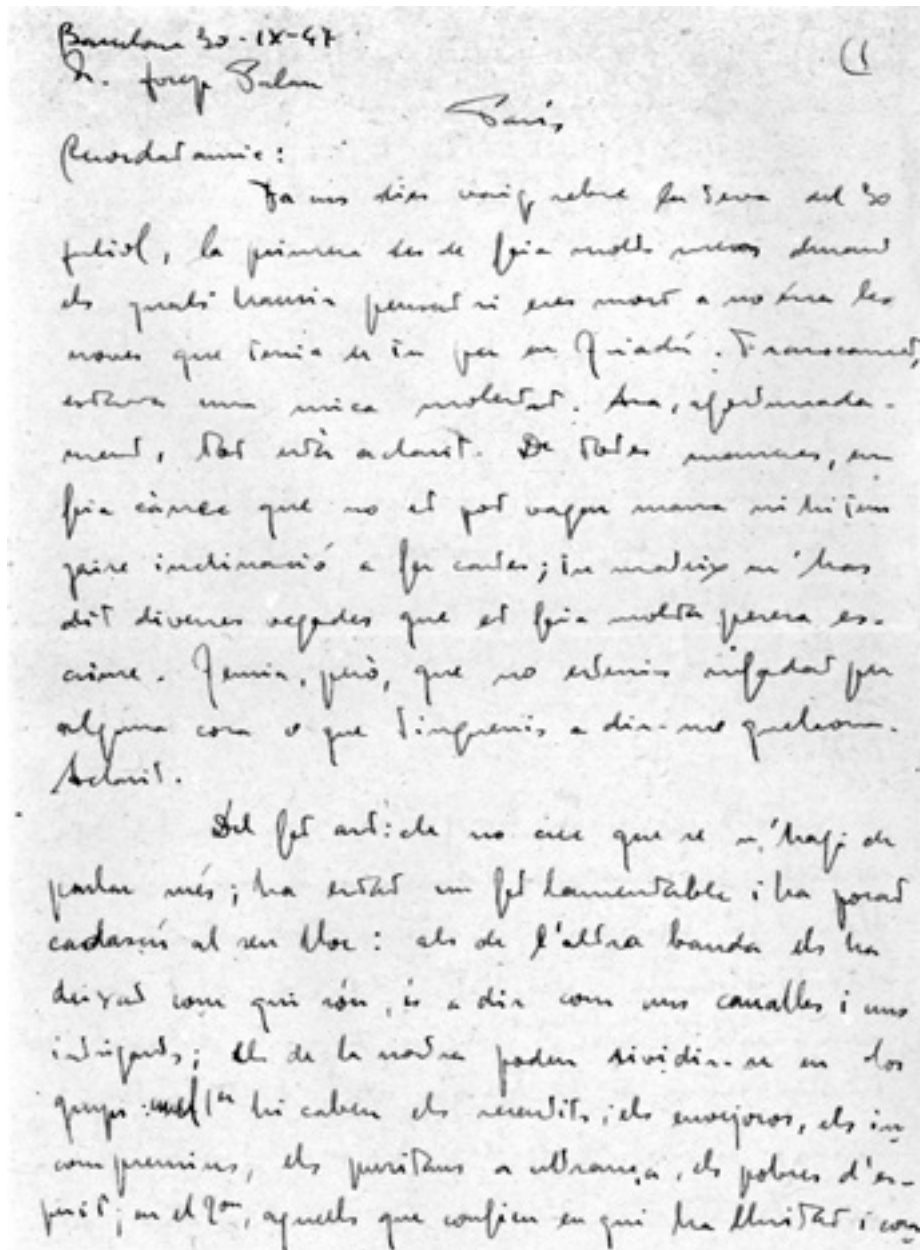
17 de gener de 1945

Josep Palau i Fabre, *Poemes de l'Alquimista*, p. 130.

L'Alquimista serà des dels anys a París el seu nom de ploma, com ho recorda en una carta al seu amic Josep Romeu:

«L'Alquimista no és el meu pseudònim sinó el meu nom més profund, el nom que m'anomena. L'altre és la meva despulla, el meu nom civil, cosa que té ben poca importància.»

Barcelona 30-IX-47
D. Josep Romeu

París,

Recordat amic:

Fa uns dies vaig rebre la seva del 30 juliol, la primera de les que m'heu enviat durant els quants hauria pensat ni esser mort a no hura les noves que tenia de tu per un triador. Francament, estava una mica indolent. Ara, efectivament, he estat aclusat. De tota manera, en feia càrrec que no et pot vagar mai ni he'ien guaire inclinació a fer coses; he maliciat en 'has dot diverses vegades que et feia molta penes es-críme. Jamis, però, que no estemis orgullat per alguna cosa o que t'ingremis, a dir-me qualsevol. Adonit.

Del fet art: de no crec que se m'haig de parlar més; ha estat un fet lamentable i ha porat cadascun al seu lloc: els de l'altra banda els he dirat com qui són, és a dir com uns cavalls i uns intijants; els de la nostra podem dividir-se en dos grups: ~~els~~ els hi cabem els necessitats, els envejors, els in-compremsins, els peritans a ultrança, els pobres d'esperit; en el 2^{on}, aquells que confien en qui ha lluitat i com

Carta de Josep Palau i Fabre a Josep Romeu (París, 2 de maig de 1948).

Jo em donaria a qui volgués

Jo em donaria a qui em volgués
com si ni jo me n'adonés
d'aquest donar-me: com si ho fes
un jo de mi que m'ignorés.

Jo em donaria a qui es donés
a canvi meu per sempre més:
que res de meu no me'n quedés
en el no meu que jo en rebés.

Jo em donaria per un bes,
per un de sol, prô que besés
i del besat em desbesés.

Jo em donaria a qui em volgués
com si ni jo me n'adonés:
com una almoïna que se'm fes.

22-23 d'octubre de 1940.

**Josep Palau i Fabre, *Poemes de l'Alquimista*,
p. 65.**

La identitat

L'ESTRANGER

- ¿De quin país és aquest estranger?
- No ho sé.
- ¿Com se diu?
- No ho sé.
- ¿Què fa? ¿Quina llengua parla?
- No ho sé.
- ¿Com us dieu, bon home?
- ...
- ¿De quin país veniu? ¿On aneu?
- Sóc d'aquí. Sóc estranger.

16 d'octubre de 1947

Josep Palau i Fabre, *Poemes de l'Alquimista*, p. 161.

«Vaig llegir “L'Étranger” de Baudelaire en 1934 o 1935. Vaig escriure “L'Étranger” en 1947. Durant els dotze anys d'interval que van d'aquella lectura a aquesta escriptura se situen les reiterades escomeses al poema de Baudelaire, per a intentar llegir-lo enllà del poema, per a intentar descórrer el vel que em separava del misteri que el poema contenia. Vaig provar de traduir, o de retraduir el poema en català diverses vegades: resultava sempre d'una fredor i d'una pobresa corglaçadora.»

Josep Palau i Fabre, «Notes als poemes», *Poemes de l'Alquimista*, p. 218.

CONCEPTE DEL CINEMA

«Tot veritable cinema que vulgui ésser un art en profunditat, ha d'abandonar el principi d'«espectacle per als ulls», per esdevenir un veritable «ull que mira». La càmera és un ull que mira. S'ha de sorprendre l'espectador des de dins, fer-lo mirar amb l'ull de la càmera. La major part dels films són concebuts des de fora, és a dir, no des de l'ull de la càmera, sinó sobre el que els ulls d'un espectador poden recollir de la projecció d'una càmera sobre una pantalla. Aquesta segona manera de concebre el cinema parteix d'una dualitat que destrueix d'arrel la intimitat de tota creació. La diferència és fonamental. Per això és gairebé impossible de fer un veritable film adaptant-lo d'una novel·la o d'una obra de teatre. Un film ha d'ésser vist, abans que pensat i realitzat. La veritable «tècnica» consistirà en fer el més curt possible el camí que separa aquesta «visió» de la seva realització.

Un veritable ull tindrà en compte les realitats de la pantalla, l'espai focal sobre el qual pot veure, sobre el qual pot viure. L'ull de la càmera no es desplaça mai: són els paisatges, els homes, els mons, els qui es desplacen al seu davant. No cal témer que neixi, d'aquí, un cinema estàtic. El cinema es basa en l'estàtica de l'ull i la dinàmica de la visió. El cinema és un art visionari.»

Text inèdit «Concepte del cinema»,
escrit a París el 21 d'abril de 1951.

Concepte del cinema

Tot veritable cinema, que vulgui ésser un art en profunditat, ^{oposició} ~~com qualsevol altre~~, ha d'abandonar el principi d'«espectacle per als ulls», per a esdevenir un veritable «ull que mira». La càmera és un ull que mira. S'ha de sorprendre l'espectador des de dins, fer-lo mirar amb l'ull de la càmera. La ^{major part} ~~majoria~~ dels films són concebuts des de fora, és a dir, no des de l'ull de la càmera, sinó sobre el que els ulls d'un espectador poden recollir de la projecció d'una càmera sobre una pantalla. Aquesta segona manera de concebre el cinema parteix d'una dualitat que destrueix d'arrel ^{la intimitat} ~~la intimitat~~ de tota creació. La diferència és fonamental. Per això és gairebé impossible de fer un veritable film adaptant-lo d'una novel·la o d'una obra de teatre. Un film ha d'ésser vist, abans que pensat i realitzat. La veritable «tècnica» consistirà en fer el més curt possible el camí que separa aquesta «visió» de la seva realització.

Manuscrit de «Concepte del cinema», París, 21 d'abril de 1951.

Josep Palau i Fabre a París, a l'IDEC, Institut des Hautes Études Cinématographiques, el 1950.

Fotografies de Walter del rodatge de *Le salaire de la peur* de H. G. Clouzot, el 1951, on Palau i Fabre intervé en un petit paper. L'escriptor recorda que Yves Montand va ser qui li va ensenyar a donar cops de puny de figurant.

TEATRE

El teatre es converteix en l'obra de Palau i Fabre en la seva segona alienació. A través del mite de Don Joan, retrata la societat catalana dels anys quaranta que, segons ell, tant li costa evolucionar. El donjoanisme permet a Palau i Fabre realitzar-se en llibertat.

La recuperació de mites grecs, del mite de Faust, l'aparició de personatges com Miquel Kolhas o el mateix Picasso, conforma una obra dramaturgica en la qual l'autor desplega conceptes com el de geni, mimesi, ànima o llibertat, alguns ja presents en l'obra poètica.

«Pel que fa al teatre, el conjunt constitueix una veritable dramaturgia on la teoria i la pràctica es donen la mà, cosa no gaire habitual en la nostra producció escènica, i, de fet, tot queda tenyit pel principi alquímic com pel profund sentit de revolta i pel que anomenarem el trasbals de la bellesa que Palau experimentà en uns determinats moments de la seva vida, i molt especialment el 1938. D'aquí, d'aquest procés, se'n derivaran després la necessitat de la tragèdia i un ús concret del mites.»

Jordi Coca, *El teatre de Josep Palau i Fabre. Alquímia i revolta (1935-1958)*, Barcelona: Galàxia Gutenberg, 2013, p. 22.

Carme Sansa i Andrea Auric a *Homenatge a Picasso*, a la Cova del Drac l'any 1971. Fotografia de Pau Barceló.

Portada d'*Electra* de Josep Palau i Fabre.

La tragèdia de Don Joan

Don Joan no és un llibertí. És molt més: és el destructor d'unes determinades estructures socials encotillades.

DON JOAN. ¿I qui et diu que és un mal el que jo et faig?

EMÍLIA. La consciència.

DON JOAN. ¿I si la consciència no t'ho diu?

EMÍLIA. És que està morta o és que està adormida.

DON JOAN. Doncs més val que no es desvetlli mai!

EMÍLIA. Vius adormit i semblas molt despert; i és que despertes massa un costat de la vida per a poder adormir l'altre. L'amor t'és un narcòtic per a no estimar.

DON JOAN. Doncs, despert o adormit, seré sempre el mateix, i no tinc ganes de mudar de pell.

EMÍLIA. No sempre seràs jove com ets ara.

DON JOAN. Qui pensa en la vellesa és que ja és vell.

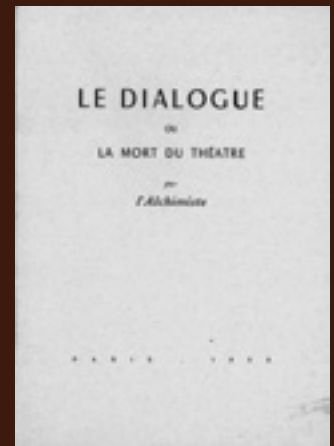
Josep Palau i Fabre, La tragèdia de Don Joan, Obra Literària Completa, vol. I, p. 217.

Només tu i jo podrem mirar-nos en els ulls.
Però potser és això l'amor, i és més que tot.

Josep Palau i Fabre, Mots de ritual per a Electra, Obra Literària Completa, vol. I, p. 398.

Escena de Mots de ritual per a Electra de Josep Palau i Fabre, companyia de teatre Adrià Gual, 13 de febrer de 1974. Fotografia de Pau Barceló.

Josep Palau i Fabre, *Le dialogue ou la mort du théâtre*, París, edició de l'autor, 1950. [Signat l'Alchimiste.]

Josep Palau i Fabre, *El mirall embruixat*, Palma de Mallorca, Moll, 1962.

Josep Palau i Fabre, *La tragèdia o el llenguatge de la llibertat*, Barcelona, Rafel Dalmau editor, 1961.

EL PAVELLÓ MEXICÀ

«En acabar-se la beca [...] em calgué començar a buscar feina. Una de les meves primeres tasques va ser d'ajudant de Braulio Solsona, un periodista valencià que havia estat governador civil a l'època d'Azaña, i que tenia la corresponsalia de diversos periòdics de Mèxic i de l'Argentina. La meva tasca consistia a anar cada setmana al consolat mexicà i a l'argentiní per saber, sobretot, quines personalitats rellevants arribaven a París i anar-los a fer un interview. Gràcies a això vaig conèixer a Octavio Paz, que aleshores era segon secretari de l'ambaixada de Mèxic a París i tot seguit ens férem amics.»

Josep Palau i Fabre, edició a cura de J. M. García Ferrer-Martí Rom, p. 49.

Josep Palau i Fabre amb Octavio Paz a Barcelona, el juny de 1992.

Credencial d'identificació del diari El Nacional, París, 15 d'agost de 1949.

Josep Palau i Fabre al seu despatx del Pavelló Mexicà, a París, l'any 1953.

LA TORNADA A CATALUNYA: GRIFEU

Palau i Fabre torna a Catalunya a causa de la mort del seu pare l'any 1961, i s'instal·la l'any següent a Grifeu, a Llançà (Alt Empordà). La situació de la població, propera a la frontera francesa, permet a l'escriptor visitar amb regularitat Pablo Picasso i dedicar-se plenament a l'estudi del pintor. És també en aquesta època que escriu la majoria dels seus contes, alguns amb el paisatge empordanès de rerefons o el seu àlter ego com a personatge.

Platja del Port de Llançà [s.d.].

CONTES DESPULLATS

«Malgrat les dificultats, alguns dels seus amics no es resignaven a deixar-lo del tot sol. S'havia retirat en una casa de camp abandonada, que comprà per quatre rals, dalt d'un cim. Des de la seva finestra atalaiava el món circumdant i veia, abans que el veiessin, si algú pujava a visitar-lo. Així preservava la seva solitud i tenia temps d'embolcallar-la, de mudar de rostre, d'actitud. Algun cop, fins i tot d'indumentària. Però mai ningú no va endevinar el sentit d'aquelles xifres, el significat dels càstigs que demanava. Només quan es considerava ben sol, invulnerable, es tancava amb pany i forrellat, anava a la seva cambra, on no penetrava mai ningú i, d'un calaixet de l'escriptori, treia una llibreta escolar, amb el paper ratllat i les cobertes de cartró, virolades. Aleshores inscrivia el dia, i la xifra. Per exemple, 10 de març de 1961: vint vegades. O bé, 31 d'octubre de 1963: cent cinquanta vegades.»

Josep Palau i Fabre, «Els noms de Lilliana», *Contes despullats i La tesi doctoral del diable*, pròleg de Julià Guillamon, Ed. Proa, 2017, p. 46.

Josep Palau i Fabre, a la seva casa de Grifeu, Llançà.
Fotografia d'Anicet Altés.

Grifeu

Aquest blau —aquest mar—
com un ull tot mirada...

L'hipnòtic blau del mar
dreçant-se nu
per al combat amb Déu de tu a tu.

El mar té llances amagades
exèrcits preparats

fúria de vents a les entranyes
El mar té soledats
El mar és sol, en soledats
abruptes com muntanyes
Màgic estol de soledats.

Orgull de mar orgull de sol orgull de vent
orgull de l'orgue prepotent

que sona sol indistintament
Orgull de l'home amb el seu dol.

Grifeu, maig de 1967

Josep Palau i Fabre, «Grifeu»,
Obra literària completa, vol. II, p. 618.

«A les platges i cales de Llançà, el Port de la Selva i Cadaqués, i en altres paratges de la Costa Brava, la gent recull una mena de cargol o fòssil que designa amb diversos noms. Té la forma d'un botó ovalat, polit i llis per una banda, on apareix, perfecte, el dibuix d'una espiral, i és de configuració auricular per la banda oposada. Ull i orella comprimits, formant un tot.

Ningú no ha sabut explicar-me científicament llur origen, o dir-me exactament de què es tracta. Però una nit, a la cala Tavellera, vaig sentir-ne a parlar llargament un grup de pescadors. Els pescadors de Llançà organitzen cada any, durant la lluna plena de juliol, una gran festa a la cala Tavellera: una mena d'orgia del peix.»

**Josep Palau i Fabre, «La llegenda del ulls de sirena»,
Contes despullats, p. 71-72**

«En Josep Santjoan afirmava que era del tot impossible d'entendre el geni i l'obra gegantina de Jean Jacques Rousseau des d'una biblioteca, o entre arxius i papers, per intel·ligent que fos la persona que ho fes. Ell preparava una tesi, la primera part de la qual s'estenia en la demostració d'això, declarant que la vida i l'obra de Jean-Jacques, encara que lligades a l'illa i al llac de Bienne, només es podien comprendre instal·lant-se en la petita illa que duu el seu nom i vivint-hi, nit i dia, sense sortir-ne i sense veure ningú, o tractant el menys de gent possible.»

**Josep Palau i Fabre, «Rosseau és una illa», Contes despullats,
p. 133-134.**

Josep Palau i Fabre al jardí de la casa «L'Alba», a Grifeu, l'any 1962. **Autor desconegut.**

Palau va encetar un camí poc habitual en la narrativa del segle xx: el conte visionari, el conte filosòfic.

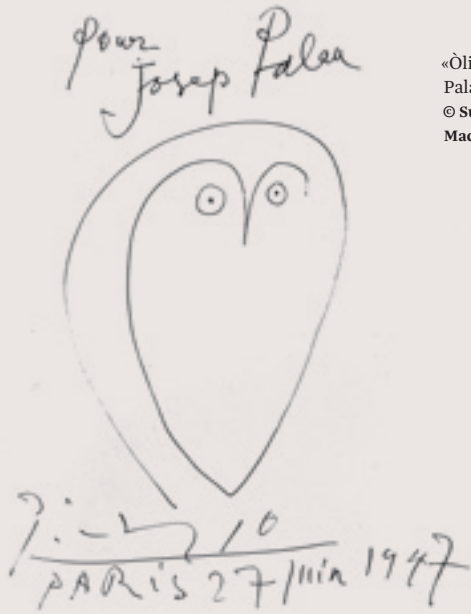
**Pròleg de Julià Guillamon a Josep Palau i Fabre,
Contes despullats, p. 32.**

«AVUI EL POETA ÉS PICASSO»

«Si no hagués estat per la Guerra Civil, és segur que hauria conegut Picasso molt més aviat que no el vaig conèixer i que tot hauria anat diferent. Amb tot, no deixa de ser significativa i magnífica la primera frase que ell em digué en ser-li presentat: “És estrany que no ens hàgim conegut abans...”»

**Josep Palau i Fabre, «Picasso altra vegada»,
El monstre i altres escrits autobiogràfics, p. 53.**

«Òliba», dedicatòria de Picasso a Palau i Fabre, 27 de juny de 1947.
© Successió Pablo Picasso, VEGAP, Madrid 2017.

Bitllets de Josep Palau i Fabre dels seus viatges des de Llança a Cannes, per visitar a Picasso.
Fotografia de Dani Rovira.

«Avui, repetim, l'inventor, el creador —el poeta— és Picasso. El desplaçament del centre de gravetat de la paraula a la visió s'ha fet insensiblement, espontàniament, sense adonar-se'n ningú. Ens hi trobem. L'exaltació lírica és en mans de Picasso.»

Josep Palau i Fabre, «Baudelaire-Picasso», *Obra Literària Completa*, vol. II, p. 834.

«Quan residia a Grifeu, de tant en tant feia algun viatge a Barcelona per visitar algun editor, veure els amics, i anar a fer alguna consulta a la Biblioteca de Catalunya. El més important, però, fou els meus viatges per veure Picasso. Agafava un tren que passava a la nit per Llança i l'endemà al matí ja era a Cannes. »

Josep Palau i Fabre, edició a cura de J. M. García Ferrer-Martí Rom, p. 74.

Picasso amb Josep Palau i Fabre, a Cannes, el 8 de maig de 1965.
Fotografia de Jaqueline Picasso. © Successió Pablo Picasso, VEGAP, Madrid 2017

«Darrere de cadascun dels volums dedicats a l'obra de Picasso, hi ha la intuïció del poeta, el geni del dramaturg, la traça del narrador a l'hora de reconstruir les diferents situacions de la vida, perquè Palau va ser, sobretot, un artista.»

Fill de pare pintor, dibuixant i dissenyador, Palau va estar familiaritzat des de sempre amb els aspectes professionals de la creació plàstica, fins al punt de crear la maqueta de la seva biografia de Picasso i compaginar-ne els diferents volums. Un cop enllestit el text, seleccionava les obres i en demanava els ectacroms a museus i col·leccionistes. Amb tot el material damunt la taula, es capbussava en el text i les imatges, les anava combinant, seguint un procediment de seqüència paral·lela, comparable a la banda sonora d'una pel·lícula.»

Julià Guillamon, «Palau després de Palau», *Picasso 1927-1939. Del Minotaure al Guernika*, Edicions Polígrafa, 2011, p. 8-9.

«Amb els anys, Picasso s'adonà perfectament de la meua dedicació a la seva obra i de les dimensions d'aquesta dedicació, de la meua seriositat radical.»

Josep Palau i Fabre, edició a cura de J. M. García Ferrer-Martí Rom, p. 57

Picasso amb Josep Palau i Fabre i Pierre Daix, a Cannes, el 8 de maig de 1965. Fotografia de Jacqueline Picasso.
© Successió Pablo Picasso, VEGAP, Madrid 2017.

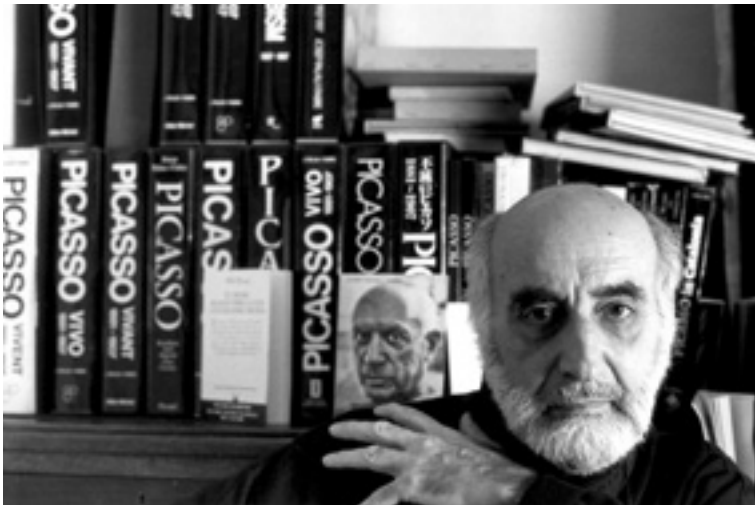
«El meu infatigable treballar sobre Picasso i la confiança que aquest em va demostrar en vida han fet que, sense voler, sense buscar-ho, em trobés amb una feina en la qual no havia pensat mai, però per a la qual tot m'hi havia preparat. Em refereixo als *expertisatges* que també podrien ser anomenats, en català, *peritatges*.»

Josep Palau i Fabre, edició a cura de J. M. García Ferrer-Martí Rom, p. 60.

Josep Palau i Fabre, treballant en la maqueta de *Picasso vivent (1881-1907)*, Barcelona, 1978. Fotografia de Toni Vidal.

«El pintor i les models», dedicatòria de Picasso a Josep Palau i Fabre, 21 de maig de 1970.
© Successió Pablo Picasso, VEGAP, Madrid 2017

Josep Palau i Fabre al pis del carrer Bruc, Barcelona, 1993.
Fotografia de Joan Corominas Salom.

PRESIDÈNCIA DEL PEN CATALÀ

A partir de 1975, Palau i Fabre s'installa a Barcelona i pren novament part activa en la vida cultural catalana. El 1976 assumeix la presidència del PEN català fins al 1978, quan dimiteix i és rellevat el 1979. Durant aquest període se celebra la Conferència Internacional del PEN a Barcelona (només el 1935 Barcelona havia estat la seu del Congrés Internacional).

La proposta de la seu barcelonina i els preparatius de la Conferència creen polèmica en els congressos d'Hamburg i de Sidney de 1977. El PEN espanyol, presidit per José Caballero Bonald, proposa que la llengua castellana sigui declarada la llengua oficial del PEN Internacional durant la reunió de Barcelona, al costat de les llengües oficials des de la seva fundació. Palau i Fabre s'oposa a Estocolm al fet que aquesta decisió es prengui a Barcelona i proposa el català com a llengua oficial.

La Conferència Internacional del PEN s'acaba celebrant a Barcelona els dies 9, 10 i 11 d'octubre de 1978, amb l'assistència de 35 centres del PEN i uns 150 escriptors convidats. Durant la Conferència té lloc la primera trobada PEN-UNESCO, la creació d'un Comitè de Programa i Traduccions, el reconeixement de l'oficialitat de la llengua catalana durant les sessions, al costat del francès i l'anglès, i l'interès per la literatura catalana en una reunió internacional d'escriptors.

«Els escriptors espanyols no han participat en el PEN Club Internacional al llarg dels quaranta anys de franquisme. Els escriptors catalans hi han participat, hi han lluitat i se l'han jugada, car evidentment era una activitat clandestina. Ara els escriptors castellans s'incorporen al PEN Club. Benvinguts siguin, i això és dit amb tot el respecte i sense la més mínima ironia. Un problema: el castellà no és llengua oficial al PEN, i el català sí, car els catalans són membres d'antic. Sorpren que cap altre país castellanoparlant no hagi oficialitzat la seva llengua abans, però és així. Per tant la volen oficialitzar. Pretensió correcta, i no hi ha res a dir. Ara bé, per primera vegada resulta que és Barcelona la ciutat encarregada d'aplegar la pròxima reunió d'aquest Club Internacional, i resulta que els escriptors espanyols volen oficialitzar el castellà precisament a Barcelona.»

Editorial «El PEN Club i la llengua», Canigó, 24 de juny de 1978.

«Però el que és més de lamentar i més greu és que ni el president del PEN Internacional ni la delegació del PEN Español no hagin pensat abans ni puguin entendre la intervenció, enèrgica, de la delegació catalana a Estocolm demanant que no fos Barcelona el lloc on es debatés aquesta qüestió de la cooficialitat que ha estat “manipulada” i intencionadament tergiversada en les notes i articles apareguts a la premsa manifestant que aquesta oposició era a la “cooficialitat”, “tout court”, quan en realitat era perquè fos Barcelona el lloc on es debatés i que s’ajornés al pròxim Congrés del PEN Internacional a Rio de Janeiro, com finalment així va ser acceptat.»

Àlex Broch, Canigó, 24 de juny de 1978.

Portada del setmanari Canigó, 28 de juny de 1978.

CONFERÈNCIA INTERNACIONAL DEL PEN A BARCELONA EL 1978

«El señor Palau y Fabre, delegado del PEN catalán en la reunión que el famoso club internacional acaba de celebrar en Estocolmo, preparatoria de su próxima reunión de Barcelona, se ha opuesto a la petición de cooficialidad del idioma castellano dentro del PEN. Esta petición, que fue formulada en el XLIII congreso del PEN por las delegaciones española y latinoamericana, con el apoyo de todas las restantes, habrá de posponerse, gracias al señor Palau, hasta el próximo congreso, que se celebrará en 1979 en Río de Janeiro.

»Los argumentos, que ha empleada el señor Palau para justificar su negativa, constituyen un caso de grosería intelectual sin precedentes en un país como éste, que no suele escatimar ejemplos de zafiedad. Según el señor Palau, la concesión ahora de tal cooficialidad constituiría “una ofensa al pueblo catalán”, dado que el castellano “es la Lengua del imperio, que ha sojuzgado a las demás lenguas peninsulares”. »

Editorial «La lengua “Imperialista”», *Diario 16*, 14 de juny de 1978.

A la fotografia hi apareixen Josep Palau i Fabre, Arthur Rodzinski, J. V. Foix, Mario Vargas Llosa entre d'altres. Conferència Internacional PEN 1978, Barcelona, octubre de 1978.

«Per a fer-se càrrec del significat de la meua petició, cal tenir en compte que les bases del PEN estableixen que les dues llengües oficials en són el francès i l'anglès, més la llengua del país en el qual se celebra el Congrés o l'Assemblea.

Vaig afirmar que, si la proposta tirava endavant, a Barcelona jo no responia del que hi podia passar. Els meus mots foren interpretats gairebé com l'amenaça d'un anarquista català, com una amenaça de violència, i la proposició fou retirada. En realitat, jo volia dir que si la iniciativa tirava endavant, jo, com a president del PEN Català, dimitiria.»

Josep Palau i Fabre, *Josep Palau i Fabre*, edició a cura de J.M. García - Martí Rom, p. 82.

Carnet de Josep Palau i Fabre com a membre del PEN Internacional, l'any 1977.

Carnet de Palau i Fabre a la Conferència del PEN Internacional a Barcelona, l'any 1978.

SALUTACIÓ

El Centre Català del P.E.N., que té avui l'honor d'acollir a la Fundació Miró la Conferència Internacional del P.E.N., com el 1935 obtingué d'organitzar-ne el Congrés, saluda cordialment tots els delegats i participants que han volgut desplaçar-se a la capital catalana per tal de fer-ne, per uns dies, l'eix dels seus encontres i debats.

Un llarg túnel de quaranta tres anys separa aquell Congrés d'aquesta Conferència. Un llarg túnel durant el qual el nostre centre no ha cessat mai de creure en els valors ni en els postulats que fonamenten aquesta corporació. Gairebé en tots els moments, algun representant nostre, de l'exili o de l'interior, ha donat fe de vida per nosaltres i ha acudit a les vostres convocatòries. Que em sigui permès de recordar, entre tots, el nom de Josep M. Batista i Eoca, ^(preferim a Combrades) recentment traspasat, com un dels més aferrissats testimonis de la nostra llengua i de la nostra identitat col·lectiva. No és estrany que, sortits a plena llum des de fa un parell d'anys, ens hàgim afanyat a volguer prendre una part del tot activa en els actes del P.E.N. Internacional.

Una diferència fonamental separa l'esperit que informava el Congrés del 1935 del que anima aquesta Conferència. El Congrés del 1935 fou celebrat en unes circumstàncies adverses, tant des del punt de vista internacional com des del punt de vista local. L'any anterior havien estat expulsats del P.E.N. els representants de l'Alemanya nazi, i feia uns quants mesos que els membres del Govern Autònom de Catalunya -aquell a recés del qual s'havia projectat el Congrés- eren a la presó. Avui, tot i les grans inquietuds que pesen i que no poden deixar de pesar sobre ~~totes~~ les consciències una mica lúcides, l'amenaça d'una catàstrofe de la magnitud de la que en aquells moments es presagiava, ^(per ser, sempre) ~~després, al nostre davant,~~ ~~xar-ne ambhoritzat,~~ D'altra banda, el nostre país, Catalunya, fins i tot per a l'ànim més pessimista, ha passat de menys a més, i les nostres mirades escurten una línia de l'horitzó que esperem veure dilatar-se.

Per dir-ho en uns termes que a vosaltres, escriptors, us seran del tot entenedors, el nostre país, en l'espai d'un segle, malgrat els grans

intratempes i les moltes adversitats que ha sofert, ha salvat la seva ànima en salvar la seva llengua, i vivim ara en la juguesca, per a nosaltres essencial i transcendental, de salvar-la del tot.

Si avui us acollim en aquesta recent i ja gloriosa Fundació Joan Miró, és amb el convenciment d'entroncar amb la millor tradició del país, que és la de l'aparellament i la col·laboració entre pintors i poetes, artistes plàstics i escriptors. La Catalunya moderna ha estat reconstituïda, en gran part, gràcies a aquest agermanament. Els nostres millors moments han estat aquells durant els quals els artistes, de la mena que sigui, han intercanviat idees, sentiments, projectes, realitzacions amb els escriptors, de la mena que sigui: Poetes, Assagistes, Novel·listes (per atènyer-nos a la sigla del P.E.N.), o dramaturgs, o altres. No cal sinó recordar el cèlebre establiment "Cats", els promotors del qual eren un pintor -Casas- i un home d'idees -Miquel Utrillo-, i on la màxima autoritat era la de Santiago Rusiñol, pintor i escriptor a la vegada. ^{Novel·lista} ~~havia~~ recordat que al voltant de les taules d'aquell local s'hi assien Picaso i Reventós, Torres Garcia i Pijoan, Baragall i Nonell, Mir i González, Gargallo i Manolo, per no citar sinó aquells els noms dels quals poden peroudir d'una manera més directa els vostres timpans.

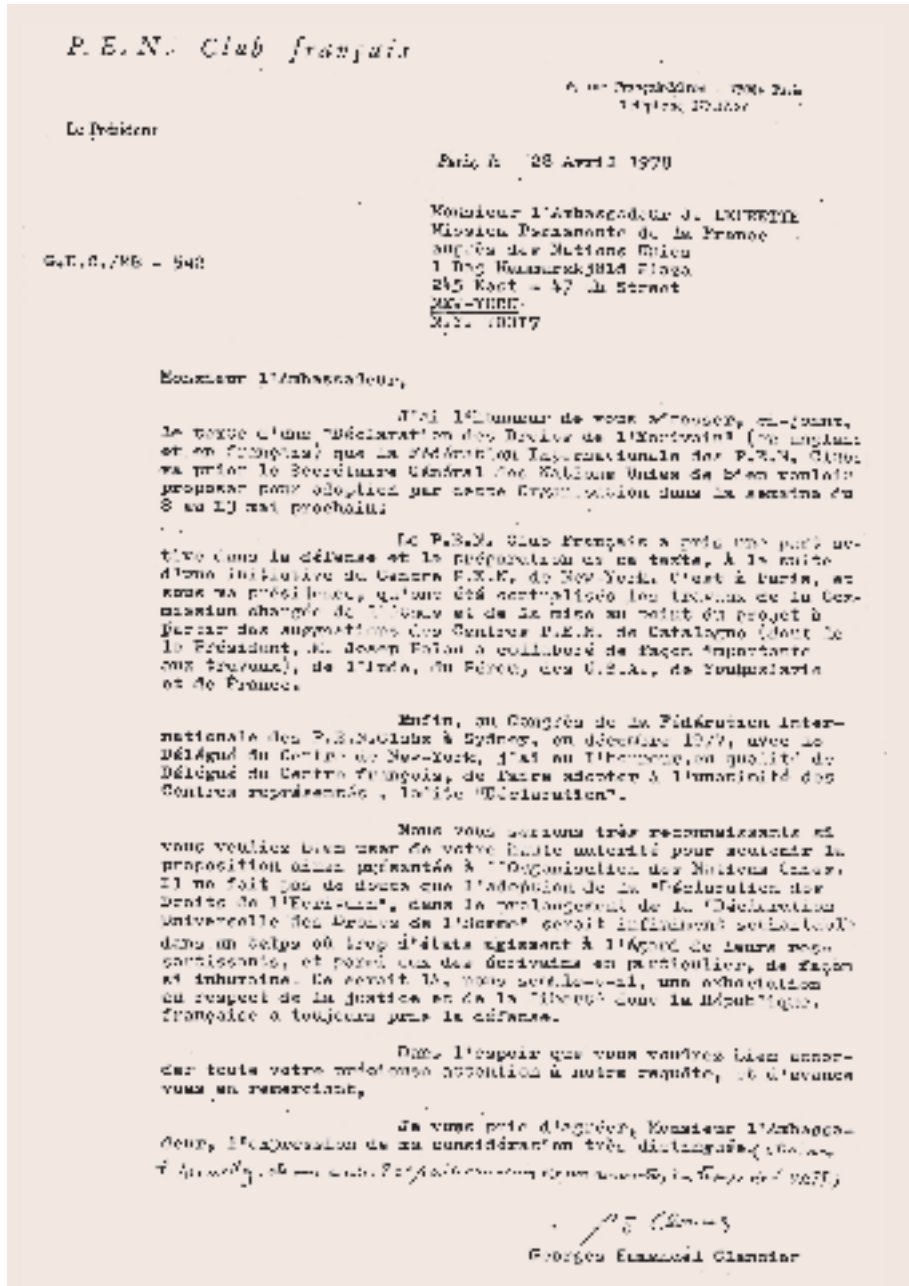
He assenyalat, en començar, la diferència que hi havia entre el Congrés del 1935 i aquesta Conferència. En ~~parlo~~ ^{parlo} de cloure aquests mots de benvinguda recordant-ne una coincidència per a nosaltres especialment agradosa. En el Congrés del 35, el President del P.E.N., el novel·lista anglès H. G. Wells cedi la presidència, a títol d'homenatge, a Pompeu Fabra, ^{ordenada} gran ~~fanjador~~ ^{rediviva} de la nostra llengua ~~reconstituïda~~. L'actual President del P.E.N., el novel·lista peruà Mario Vargas Llosa, ha volgut igualment donar la presidència d'honor a un gran poeta nostre, J. V. Foix, en homenatge a la seva obra i, amb ell -i amb ella- a la nostra llengua i a les nostres lletres. Gràcies.

Josep Palau i Fabre

Discurs d'obertura al Congrés Internacional del PEN a Barcelona, l'octubre de 1978.

IMPULS A LA DECLARACIÓ DELS DRETS DE L'ESCRITOR

Palau i Fabre, com a president del PEN català, va ser nomenat membre d'una comissió encarregada de redactar una Declaració dels Drets de l'Escriptor que la UNESCO i l'ONU havien d'aprovar. Els presidents dels centres francès i català van acabar d'elaborar el document a París l'octubre de 1977 i es va aprovar en el Congrés de Sidney al desembre.

Carta de Georges Emmanuel Clancier, president del PEN francès a l'ambaixador J. Leprette, membre representant permanent de França a l'ONU, 28 d'abril de 1978, on ressenya el paper de Palau i Fabre en l'elaboració de la «Declaració dels Drets de l'Escriptor».

P. E. N. Club français

6, rue François-Miron - 75004 Paris

Téléphone 277.37.87

C.C.P. Paris 13.514.28

Paris, le

- PROCES - VERBAL -

Réunis dans les bureaux du P.E.N. FRANÇAIS à PARIS les 17 et 18 Octobre 1977, Josep PALAU i FABRE, Président du Centre Catalan et Georges Emmanuel CLANCIER, Président du Centre Français, ont rédigé d'un commun accord le texte ci-joint sur les Droits de l'Ecrivain, compte tenu des textes rédigés auparavant par eux-mêmes ainsi que ceux envoyés par Frances Fitzgerald (Centre Américain de New York), Blanca VARELA (Centre Péruvien), Dr Indu Prakash Pandey (Centre Indien) Milos Mikeln (Centre Slovène) avait donné son accord à la rédaction initiale proposée par le Centre Français. Quant à Christophe Assamoi (Centre Côte d'Ivoire), qui avait été aussi nommé à Hambourg membre de la Commission chargée de mettre au point ce projet, il est malheureusement décédé peu de jours après la Conférence d'Hambourg.

Georges Emmanuel CLANCIER
Président du Centre Français

Josép PALAU i FABRE
Président du Centre Catalan

Paris, le 18 Octobre 1977

PREMI D'HONOR DE LES LLETRES CATALANES

Senyores i senyors de la Junta Directiva d'Omnium Cultural,
membres del Jurat,
Sr. Agustí Pons,
senyores i senyors, amics:

Limitar-me a donar les gràcies als membres del Jurat per haver-me atorgat aquest Premi d'Honor de les Lletres Catalanes seria poc, tot i que convindria al meu prurit antiretòric i al fet d'haver-me sorprès del tot aquesta distinció ahir mateix a les nou del vespre. Però tampoc no m'escauria, en aquest moment precís, velar o afeixuguar aquest acte amb un parlament massa extens o, per ser més clar, massa críptic. Tot i que la meua tònica -en la poesia, en el teatre, en l'assaig- sigui la del despullament, no oblide que el lliurament d'aquest premi constitueix una festa dels Països Catalans i que cal que romanqui així. No dubtaria a contradir aquesta tradició si amb això sabés que puc fer un bé al nostre país, però el resultat seria més que dubtós, per no dir negatiu, i el meu comportament seria vist inevitablement, com una atzagaiada. Els Països Catalans tenen una llengua comuna que ha estat perseguida, que viu encara en la precarietat després d'haver sobrepassat el perill immediat de mort i aquesta festa no pretén sinó exaltar el fet de la seva continuïtat i els qui més s'han esforçat per fer-la possible.

Però tampoc vull deixar d'esbossar, molt breument, un parell de consideracions que em semblen escassants. Una d'elles és que, dels sentiments que informen la meua personalitat n'hi ha un d'exacerbat, que és el de la justícia o, més exactament, el de la irascibilitat davant la injustícia. I és aquest sentiment, més que cap altre, m'estic segur, el que ha dictat la meua fidelitat al país i a la

llengua. He vist i viscut l'atac a Catalunya i als Països Catalans com una gran, immensa i inoblidable injustícia, i és aquest fet el que ha decidit la meua predilecció irrevocable vers la llengua catalana, defugint les temptacions i els miratges d'una suposada grandesa, que l'extensió i la força de dues cultures, que em són veïnes i entisades, hauria pogut fer periclitar. No sé si l'anterior consideració pot, poc o molt, influir en el comportament d'altres consciències. Jo, avui, desitjaria, sobretot, que la meua actitud fos considerada, molt més enllà d'aquests murs, com un no voler ser còmplice dels nostres perseguidors, com un voler desolidaritzar-me dels qui intentaren ofegar la nostra llengua o dels que pretenen encara, enganyosament, en una forma o altra, perpetuar i consolidar aquell oprobí. Jo, avui, si pogués, voldria dir, a molta gent que no és aquí, que no m'escolta, que no em pot escoltar, que potser no em voldria escoltar: alerta, que amb la vostra actitud no ajudeu a mantenir i refermar una injustícia històrica. Catalunya és, certament, un problema local -en un temps i un espai definit- però la justícia és un problema universal que, en aquest cas ^{el mateix} s'hi agermana i que no podeu eludir.

Però com diu Esquil a l'Orestes (traduït per Carles Riba): "Les altres coses callo. Un bou enorme em trepitja la llengua." També voldria aprofitar aquesta avinentesa per agrair aquells pocs que, en moments especialment espinosos han cregut en mi i m'han fet costat. A ells especialment i a tots els que amb la seva presència han volgut donar escalf a aquest acte, gràcies, moltes gràcies.

Josep Palau i Febre

Barcelona, 3 de juny del 1999

Discurs d'acceptació
del Premi d'Honor
de les Lletres Catalanes,
juny de 1999.

Fotografia del Premi d'Honor de les Lletres Catalanes d'Òmnium Cultural al Palau de la Música Catalana, 3 de juny de 1999. D'esquerra a dreta: Miquel Martí i Pol, Joaquim Molas, Josep Benet, Jordi Sarsanedas, Joan Triadú, Miquel Batllori i Josep Palau i Fabre.

Josep Palau i Fabre durant el lliurament de la medalla d'Officier des Arts et des Lettres, Barcelona, 11 de gener de 2001, acompanyat per Jordi Vilajoana i Philippe Reliquet.

Josep Palau i Fabre recull la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya de mans del President, Jordi Pujol, 1989.

Investidura de Josep Palau i Fabre com a Doctor Honoris Causa per la Universitat de les Illes Balears, Mallorca, 24 de febrer de 2005, amb Antoni Artigues, AveHí Blasco i Catalina Cantarelles.

FUNDACIÓ PALAU

El 4 de maig de 2003 s'inaugura la Fundació Palau a Caldes d'Estrac, després de molts anys de perseguir el somni de crear una fundació que aplegués el fons d'art del seu pare, Josep Palau Oller, i el seu propi.

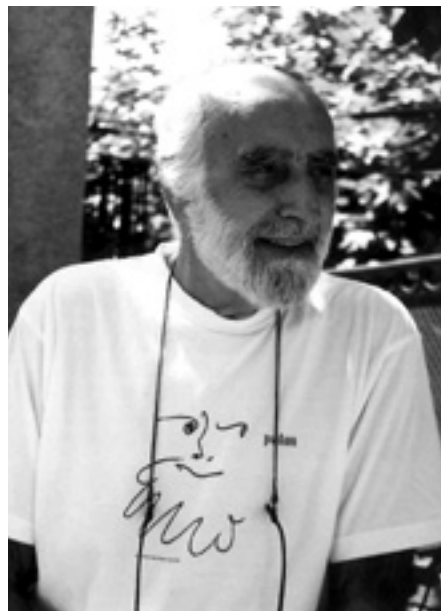
La Fundació Palau és un modern equipament cultural que combina l'exposició de l'obra de Picasso i la pintura catalana del segle xx amb un arxiu especialitzat en l'obra de Picasso i de Josep Palau i Fabre. La col·lecció permanent està formada per la col·lecció de Josep Palau Oller, amb obres de pintors coetanis com Josep Mompou, Isidre Nonell, Manel Humbert i Ismael Smith, i les noves adquisicions de Palau i Fabre, com la de de Joaquim Torres García, per completar una àmplia visió de la pintura catalana del segle xx.

Amb la voluntat de continuar la tasca del seu pare, Palau i Fabre va ampliar la col·lecció amb la incorporació d'obres d'artistes contemporanis com Joan Miró, Antoni Clavé, Juli González, Pau Gargallo, Miquel Barceló o Perejaume, entre d'altres. També hi són presents les creacions fruit de la col·laboració del poeta amb Ràfols-Casamada, Antoni Tàpies i Joan Ponç.

La part de la col·lecció dedicada a Picasso, compta amb més de vuitanta obres i dona fe de la relació laboral i personal de més de trenta anys entre l'artista i l'escriptor. Per tot aquest bagatge, Palau i Fabre és considerat un dels màxims experts mundials en l'obra del pintor malagueny, especialment en el període de Picasso a Catalunya.

Inauguració de la Fundació Palau a Caldes d'Estrac, el 4 de maig de 2003, acompanyat de Manuel Royes i Joan Rangel.

Josep Palau i Fabre, a Caldes d'Estrac, estiu de 2003.

Presentació del primer Festival de Poesia a l'aire lliure de Caldes d'Estrac, amb Ricard Creus, Josep Palau i Fabre i Joan Noves, a Caldes d'Estrac, el 12 de setembre de 2003.

FESTIVAL DE POESIA

El Festival de Poesia, creat per Josep Palau i Fabre l'any 2003, és un festival d'estiu que gira entorn la poesia. A partir del 2006 passa a anomenar-se Poesia i + per reflectir les propostes multidisciplinàries que acull el festival. Des d'una actitud d'avantguarda, pròpia del poeta, el festival s'ha convertit en un mirall de les noves propostes poètiques i en un referent de la poesia al nostre país.

Comiat

Ja no sé escriure, ja no sé escriure més.
La tinta m'empastifa els dits, les venes...
—He deixat al paper tota la sang.

¿On podré dir, on podré deixar dit, on podré inscriure
la polpa del fruit d'or sinó en el fruit,
la tempesta en la sang sinó en la sang,
l'arbre i el vent sinó en el vent d'un arbre?
¿On podré dir la mort sinó en la meva mort,
morint-me?
La resta són paraules...
Res no sabré ja escriure de millor.
Massa a prop de la vida visc.
Els mots se'm moren a dins
i jo visc en les coses.

París, 6 de maig de 1946

Josep Palau i Fabre, Poemes de l'Alquimista, p. 193.

Coordinació, edició i textos: **Helena Pol Salvà**
Documentació: **Alicia Vacarizo, Fons Arxiu**
Fundació Palau, Caldes d'Estrac

Agraïments: **Enric Balaguer, Jordi Coca,**
J. M. García Ferrer-Martí Rom, Julià Guillamon,
Ramon Salvo, Àlex Broch

Fotografies: **Fundació Palau, Joan Corominas,**
Dani Rovira, Toni Vidal

Textos introductoris: **Carme Arenas,**
Mària Choya, Helena Pol

Correcció: **Tina Vallès**

Disseny i maquetació: **Jordi Embodas,**
Fernando Rodríguez

Tipografies: **Bulo, Trola Text, tipografies.com**

Dipòsit legal: B24027-2017

PEN
català

Impressió: **Nova Era, SL**
Paper utilitzat: **Biotop 100 gr**
Tiratge: **300 exemplars**

palau **FUNDACIÓ PALAU**
CENTRE D'ART
Caldes d'Estrac

Amb la col·laboració de:

 Generalitat de Catalunya
Institució de les Lletres Catalanes

Josep Palau i Fabre i Joan Perucho,
a Horta de Sant Joan, durant la
primavera de 1961.

